

Στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2.10.2012

**Θέμα: «Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ  
ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ»**

**Α'**

*Μακαριώτατε,  
Σεβασμιώτατοι Ἄγιοι Ἀδελφοί*

Τήν ὥρα πού ἀνετέθη ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο στήν ἐλαχιστότητά μου ἡ ἀνάπτυξη τοῦ θέματος, «*Ἡ ποιμαντική τῆς Ἐκκλησίας στήν ἐποχή τῶν μνημονίων*», ἐνώπιον τοῦ σεπτοῦ Σώματος τῆς Ἱεραρχίας, αἰσθάνθηκα ὄντως μέγα πνευματικό βάρος ἔναντι ὅλων ὑμῶν, καθ' ὅσον γνωρίζω ὅτι ἅπαντες οἱ Ἀρχιερεῖς διακατεχόμεθα, ἀπό τήν συνείδηση τῆς εὐθύνης γιά τήν ἐπιτέλεση τοῦ ἱεροῦ μας χρέους ἔναντι τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων, πάντοτε, ἰδιαίτερος σήμερα, στήν δύσκολη ἐποχή πού ζοῦμε καί στούς ἀπνευμάτιστους καιρούς πού διερχόμεθα.

Αἰσθάνθηκα ὅμως καί τήν ἀνάγκη νά ὑπακούσω στήν ἐντολή, προκειμένου νά συνεισφέρω στήν ὅλη προσπάθεια τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας καί νά καταθέσω σκέψεις τινάς, οἱ ὁποῖες θά δώσουν τήν εὐκαιρία καί τό ἔναυσμα γιά ἕνα γόνιμο διάλογο πρός ἐξεύρεση προσφόρων λύσεων στά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζομε, ὡς Ἐκκλησία, στούς χαλεπούς καιρούς μας.

Μακαριώτατε, Ἄγιοι Ἀδελφοί, σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας γιά τήν τιμή στό πρόσωπό μου.

Ὁ τίτλος εἶναι προκλητικός, ὡς εὐστοχα εἰπώθηκε ἐν Συνόδῳ, κατ' ἀρχάς. Ἀλλά ἡ Ἐκκλησία ἤδη εὐρίσκεται στήν πρόκληση νά σταθῆ καί στέκεται αὐτή τήν στιγμή ἀπέναντι

στήν κρίση καί τά **μνημόνια**, τά ὅποια τόσο συνεζητήθησαν, ἐπροβλημάτισαν, ἀναστάτωσαν, ἀπεγοήτευσαν καί συνελόντ' εἰπεῖν, ἔθεσαν σέ δεινή περιπέτεια τόν Λαό μας.

Δέν εἶναι πρωτόγνωρη ἡ κατάσταση αὐτή γιά τήν Ἐκκλησία. Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἡ Ἐκκλησία βρίσκεται ἐνώπιον τέτοιων καί τόσο μεγάλων δυσκολιῶν.

Σέ ἐποχές καί περιόδους μεγάλων δοκιμασιῶν ἀναδεικνύεται περισσότερο, ἡ λαμπρότης τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι μέ τήν ἐννοια τῆς κοσμικῆς, τῆς θεατῆς δόξας, ἀλλά ὑπό τήν ἔποψη τῆς θυσιαστικῆς προσφορᾶς, ἀφοῦ μόνο αὐτή ἔχει τήν δυνατότητα, ὡς Σῶμα Χριστοῦ, νά δώσει στήν ἀνθρώπινη προσωπικότητα οὐράνια σημασιολόγηση καί κῦρος ἀθανασίας.

Σέ τέτοιες ἐποχές ἀποδεικνύεται ὅτι μόνο ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νά ἀπελευθερώσει δυνάμεις πού ὡς πλήμμουρα ζωῆς, μέσα ἀπό τούς κρουνοὺς τῆς ἀγάπης, θεραπεύουν τίς ψυχικές καί σωματικές ἀνάγκες καί ἐπουλώνουν τίς ἐπώδυνες πληγές τῶν ἀνθρώπων. Ἡ τωρινή κρίση εἶναι πρωτίστως ἠθική καί πνευματική, πού ὀδηγεῖ σέ κοινωνικοπολιτική καί οἰκονομική. (Υπερκατανάλωση, ὑλοζωισμός, ἀπληστία, ἐγωισμός, ἐπίδειξη, πλεῖστα πάθη, δυσαναλογία μεταξύ παραγωγῆς καί κατανάλωσης, διεκδίκηση ἀυθαιρέτων δικαιωμάτων καί παραμέληση ὑποχρεώσεων καί καθηκόντων, ἔλλειψη κοινωνικῆς εὐθύνης καί συνοχῆς, ἐκκοσμίκευση πού ὀδηγεῖ στήν ἀπουσία στόχων καί νοήματος τῆς ζωῆς καί στήν ἔλλειψη ἐλπίδος, ὑποτίμηση τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας, ὡς προϋπόθεση τῆς ἀντιμετώπισης τῆς ἐξωτερικῆς δουλείας πού δημιουργεῖ ἡ οἰκονομική καί κοινωνική κρίση, ὑποταγή τῆς πολιτικῆς στήν οἰκονομία, καί κυρίως ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τόν Θεό, μᾶς ὠδήγησαν μέχρι ἐδῶ).

Ὅλοι πιστεύουν-πιστεύομε ὅτι τά μνημόνια εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν τελευταίων καταστάσεων, ὅπως διμορφώθηκαν μετά ἀπό τό ὀλοκληρωτικό γκρέμισμα τῶν ἀξιῶν σ' αὐτό τόν τόπο, τό ξεθεμέλιωμα τῶν βάσεων ἐπί τῶν ὁποίων ἐρείδετο τό οἰκοδόμημα.

Ὅμως, τά μνημόνια, χρόνια τώρα, ἐτοιμάζονταν σέ συνεργασία ἡμετέρων καί ξένων, ὥστε νά ἀφαιρεθῇ κάθε

ικμάδα από αυτόν τον τόπο και τον Λαό μας. Έχουν σκοτεινό παρελθόν και κυοφορήθηκαν προς «έξυπνηρέτηση» της παγκοσμιοποίησης.

Η κατάσταση στην χώρα μας, χειροτερεύει από το 1980. Το δημόσιο χρέος από τότε απογειώνεται. Αυτό οφείλεται στην αδυναμία του κράτους να φορολογήσει με αποτελεσματικό και στοιχειωδώς δίκαιο τρόπο, αλλά και σε άλλες πολλές αιτίες που δεν είναι της παρούσης, να αναφέρωμε. Στο τέλος της εφαρμογής του μνημονίου, λένε οι ειδικοί, το δημόσιο χρέος θα έγγιξη το 167% του Ακαθαρίστου Έθνικου Προϊόντος (ΑΕΠ).

Έτσι λοιπόν, εφθάσαμε στην δεινή κατάσταση που έχει περιέλθει η χώρα μας και στην φρικτή απελπισία των Έλλήνων, η οποία ως ένα απαίσιο νέφος επικάθησε πάνω στα κεφάλια μας.

Καθημερινώς, ο τύπος, τα ΜΜΕ γενικώς, βομβαρδίζουν τους πάντες με απαισιοδοξία, καταστροφολογικά μηνύματα και επιτείνουν την δεινή συμφορά που πλήττει την Πατρίδα μας<sup>1</sup>.

## **Β'**

### **ΤΟ ΠΟΙΜΝΙΟ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ**

Δέν θα αναφερθῶ στο πόσους ποιμαίνομε. Γνωρίζομε ότι το 96% στην χώρα μας είναι Χριστιανοί Όρθόδοξοι. Τό πόσοι βιώνουν αυτή την ιδιότητα, μᾶς έχει όλους, πιστεύω, πνευματικά και ποιμαντικά απασχολήσει.

---

<sup>1</sup>Θά μπορούσαμε ακόμα να εἴπωμε, στο σημείο αυτό, ότι σήμερα ή Ελλάδα πληρώνει την πάλη μεταξύ δολλαρίου και ευρώ. Υπάρχει όμως, απ' ό,τι γίνεται εμφανές, μιά διαφορά ανάμεσα στην Δύση (ΗΠΑ) και στην Εὐρώπη. Στις ΗΠΑ ή ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση και ή Κεντρική Τράπεζα ἐπεμβαίνουν για να περιορίσουν τίς ανισότητες μεταξύ τῶν πολιτῶν, ἐνῶ ή Εὐρωζώνη διαλύει τό ἀνοσοποιητικό σύστημα τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Περιφέρειας, ἀφήνοντάς τες ἐκτεθειμένες στην παγκόσμια κρίση.

Ποιμαίνομε Έλληνες Ορθοδόξους, αλλά στίς μεγαλουπόλεις καί Ορθοδόξους, μέ καταγωγή από άλλες χώρες πού βρέθηκαν στήν Ελλάδα για βιοποριστικούς ή άλλους λόγους, καί ὅπως θά ἴδωμε παρακάτω, ποιμαίνομε ἐπίσης, μιά χώρα πού ἔχει πρό πολλοῦ εἰσέλθει στόν χώρο τῆς πολυπολιτισμικότητος καί τῆς φιλοξενίας ἀνθρώπων πού ἀνήκουν σέ άλλα δόγματα καί θρησκευόμενα, μέ ὅλες τίς θετικές καί ἀρνητικές ἐπιπτώσεις για τόν τόπο μας, μέ ὅλους τούς ἐπηρεασμούς πού ὑφιστάμεθα ὡς χώρα καί ὡς πρόσωπα. Ποιμαίνομε ἀκόμα μιά χώρα τῆς ὁποίας ἡ ὑπαιθρος, ἡ ὁποία ἔσφυζε κάποτε ἀπό ζωή, τώρα στίς περισσότερες περιοχές, ἔχει συρρικνωθῆ καί ἐρημώσει.

Τό ποίμνιο τῆς Ἐκκλησίας μας ἀντιμετωπίζει πνευματικά προβλήματα, ἀλλά καί προβλήματα πλέον ἐπιβίωσης, ἀφοῦ συνεχῶς τοῦ ἀφαιρεῖται ἡ δυνατότητα νά ἔχη τά ἀπαραίτητα, ἐξ αἰτίας τῶν δυσβάστακτων μέτρων, τά ὁποία τοῦ ἐπιβάλλουν οἱ δανειστές, πιέζοντας τήν ἐκάστοτε Ἑλληνική Κυβέρνηση.

Ἡ κατάσταση κάθε ἡμέρα διαγράφεται καί ζοφερότερη.

Ἡ ἀνεργία καί ἡ φτώχεια μαστίζουν τήν χώρα καί δυσκολεύουν τόν Λαό μας, ἀφοῦ στερεῖται βασικῶν ἀγαθῶν για τήν ἐπιβίωσή του.

*Στοιχεῖα, ἀνησυχητικά ἢ μᾶλλον συγκλονιστικά, για τήν κοινωνική κατάσταση στήν Ελλάδα τήν ἐποχή τῶν μνημονίων ἔδωσε ἡ Κομισιόν στήν τριμηνιαία ἔκθεσή της.*

*Κάτω ἀπό τό ὄριο τῆς φτώχειας ζεῖ πλέον τό 68% τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ μέσα στό πρῶτο τρίμηνο τοῦ 2012 χάθηκαν 400.000 θέσεις ἐργασίας καί οἱ ἀνεργοί αὐξήθηκαν κατά 8,7% σέ σχέση μέ τό ἀντίστοιχο διάστημα τοῦ 2011. Οἱ ἀνεργοί ἀνέρχονται στήν Ελλάδα πάνω ἀπό 1.000.000. Τό συνολικό ποσοστό ἀνέργων ἔχει ξεπεράσει τό 22,5%. Οἱ ἀστεργοί αὐξήθηκαν κατά 25% τό 2011 σέ σχέση μέ τό 2009.*

Ἡ Ἐπιτροπή ἐπισημαίνει ὅτι ἡ Ελλάδα συγκαταλέγεται στήν ὁμάδα τῶν χωρῶν στίς ὁποῖες ἀναμένεται ἐπιδείνωση τῆς ἀπασχόλησης τό δεύτερο ἐξάμηνο τοῦ 2012 καί στόν τομέα τῶν κατασκευῶν.

*Οί προβλέψεις τῶν Εὐρωπαϊῶν ἐξακολουθοῦν νά εἶναι ἀπαισιόδοξες καί ὅλοι ἐκτιμοῦν ὅτι τά παραπάνω ποσοστά θά αὐξηθοῦν!*

*Τό ποσοστό φτώχειας, θά φτάσῃ τό 75% ἤ καί 80%, ἡ ἀνεργία (μέ ἐπίσημα στοιχεῖα) θά ξεπεράσῃ τό 25%.*

Μιλᾶμε, λοιπόν, γιά μιᾶ τραγική κατάσταση ἀπό πλευρᾶς οἰκονομίας.

**Ὅμως τό χειρότερο εἶναι ἄλλο.**

Αὐτός ὁ Λαός πού μαστίζεται, τώρα ἀπό αὐτή τήν κρίση καί βρίσκεται σέ ἀπόγνωση, ἔχει πρό πολλοῦ χτυπηθῆ ἀλύπητα καί στόν πνευματικό τομέα. Ἔχει χάσει τά πνευματικά του ἐρείσματα. Τόν ἀπέκοψαν ἀπό τίς ρίζες του, τόν ἀποξένωσαν ἀπό τήν παράδοσή του. Διέλυσαν τούς θεσμούς πού τοῦ ἔδιναν ἀντοχή, ὥστε νά ξεπερνᾷ τίς δυσκολίες. Δηλητηρίασαν τήν ψυχή του μέ τό μῖσος ἐναντίον τῆς μητροῦς καί τροφοῦ του, τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δηλαδή. Τόν ἔρριξαν μέ σύστημα καί μεθοδικότητα στήν ψεύτικη εὐμάρεια. Τόν ἔπεισαν μέ ψέματα, ὅτι ἡ εὐτυχία ἐξαρτᾶται ἀπό τά κοσμικά πράγματα, καί ὅτι σημασία γιά τήν ζωή του ἔχει τό δόγμα: «Φάγωμεν, πῖωμεν· αὐριον γάρ ἀποθνήσκομεν». Ἔτσι λαβωμένος, ἢ καλύτερα ἐξουθενωμένος πνευματικά, ξένος ἀπό τίς ζεῖδωρες πηγές πού τόν τροφοδότησαν τόσους αἰῶνες, βασανίζεται νά ξεπεράσῃ τήν κρίση, ἐνῶ στόν τράχηλό του προστίθενται κάθε ἡμέρα καινούργιες ἀλυσίδες.

Τά ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς πιέσεως εἶναι πολύ ἄσχημα. Ἀναφέρομε ἐνδεικτικά τά παρακάτω:

**1. Ἡ δυσκολία ἀντιμετώπισεως τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς.** Ἡ εὐμάρεια τήν ὁποία ζήσαμε πρό τῆς κρίσεως, ἦταν μιᾶ ψεύτικη κατάσταση, μιᾶ «φούσκα», ὅπως ἔχει εὐστόχως χαρακτηρισθῆ, ἕνα μεγάλο ψέμα, τό ὁποῖο ἐπέτρεψε στούς Ἕλληνες νά κάνουν πολλά ἀνοίγματα (δάνεια κλπ), μέ ἀποτέλεσμα νά μή δύνανται πλέον νά τά ἀποπληρώσουν.

**2. Ἡ ἀπόγνωση,** ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν δυσκολιῶν. Ἡ κατάσταση εἶναι ἀνησυχητική, ἢ καλύτερα, θά ἠδυνάμεθα νά εἴπωμε, ἀπογοητευτική. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καταστήσει, ζαλισμένο κοπάδι, καί περπατοῦν στούς δρόμους, ὡς

νυχτωμένοι στρατοκόποι αποσταμένων και σβησμένων ελπίδων.

**3. Τά απονενομημένα διαβήματα τῶν ἀπελπισμένων ἀνθρώπων** ἐξ αἰτίας τῆς ἀνεργίας, τῆς φτώχειας καί τῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας, εἶναι πλέον καθημερινότης.

Πρωτοφανῆ ποσοστά κατάθλιψης καί αὐτοκτονικῶν τάσεων διαπιστώνονται στήν Ἑλληνική κοινωνία, καθὼς τό ἄγχος, ἡ ἀγωνία καί ἡ οἰκονομική δυσπραγία ἐξωθοῦν μεγάλη μερίδα πολιτῶν στήν ἀπόγνωση καί τήν αὐτοκαταστροφή. Δυστυχῶς οἱ ἀριθμοί μιλοῦν ἀπό μόνοι τους. **Οἱ αὐτοκτονίες ἔχουν αὐξηθῆ κατά 22% τήν διετία 2009-2011**, καί τά αἰτήματα ἀπό ἀνθρώπους πού ἀντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα αὐτή τήν περίοδο, πρὸς τίς ὑποστηρικτικές ομάδες, ἔχουν αὐξηθῆ κατά 20-30%, ἐπεσήμαναν κατά τήν διάρκεια συνέντευξης τύπου, εἰδικοί Ἐπιστήμονες μέ ἀφορμή τό 38<sup>ο</sup> Πανελλήνιο ἐτήσιο ἰατρικό Συνέδριο πού ἔγινε στήν Ἀθήνα.

«Ἡ μείωση τοῦ εἰσοδήματος, ἡ ἀνεργία, ἡ οἰκονομική δυσχέρεια εἶναι βέβαιο ὅτι ἀποτελοῦν παράγοντες κινδύνου γιά τήν ἐκδήλωση καταθλιπτικῆς συμπτωματολογίας» (Ἐλευθέριος Λύκουρας, Διευθυντής Ψυχιατρικῆς Κλινικῆς τοῦ Νοσοκομείου «ΑΤΤΙΚΟΝ»). Ἐμεῖς προσθέτομε καί ἡ πνευματική κατάπτωση καί πενία.

Ὁ φόβος, ἡ ἀνασφάλεια, ἡ ἀβεβαιότητα γιά τό μέλλον, ὀδηγοῦν τά παιδιά, τοὺς ἐφήβους, σέ κατάθλιψη, ἀφοῦ βιώνουν μέ τόν ἴδιο τρόπο τό ἄγχος τῶν γονιῶν τους ἀπό τήν οἰκονομική ἀνέχεια.

Ἐπίσης παρατηρεῖται τό φαινόμενο τῶν ἐξαρτήσεων ἀπό τό ἀλκοόλ καί τά ναρκωτικά καί ἀναμένεται, κατά τοὺς εἰδικούς, αὐξηση καί αὐτοῦ τοῦ φαινομένου.

«Ἡ οἰκονομική κρίση πού ζοῦμε σέ πολλές χῶρες τοῦ κόσμου, καί ἰδιαίτερα ἐμεῖς στό Νότο τῆς Εὐρώπης, ἔχει ὀδηγήσει ἑκατομμύρια ἀνθρώπων σέ κατάθλιψη καί συχνά σέ ἀπόγνωση. Σήμερα ὅλο καί περισσότερο συνειδητοποιεῖται ὅτι ἡ οἰκονομική κρίση εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς γενικώτερης κοινωνικῆς κρίσεως, μιᾶς κρίσεως ἀξιῶν. Ἀπό κοινωνία ἐλευθέρων προσώπων, φθάσαμε στό σημεῖο ὀλόκληροι Λαοί νά γίνονται ὑποψήφιοι

δοῦλοι ἀπροσώπων ομάδων...» (Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας Ἀναστάσιος).

**4. Ἡ Μετανάστευση.** Τά μνημόνια ἐγέννησαν καί τό νέο μεταναστευτικό ζήτημα, ὑπό τήν ἔννοια, ὅτι ἀναγκάζονται πολλά παιδιά μας νά ξενιτεύωνται προκειμένου νά βροῦν ἐργασία καί τρόπους ἀντιμέτωπισης τῆς ζωῆς. Ξαναζοῦμε σκηνές τῆς δεκαετίας τοῦ '60. Ἐμεῖς τοῦλάχιστον οἱ ὄρειοί Πελοποννήσιοι ἔχομε ἀκόμα στά ἀυτιά μας τόν θρῆνο τῶν μανάδων πού ἀποχωρίζονταν τά παιδιά τους, ὅταν ἔφευγαν γιά τά ξένα.

Οἱ στατιστικές εἶναι ἀνησυχητικές. Τό 2012 ἀπό τήν ἐπαρχία μας (Πάτρα καί εὐρύτερη περιοχή), πολλοί νέοι ἔφυγαν γιά τήν Αὐστραλία καί γιά τήν Γερμανία. Οἱ περισσότεροι ἀπό αὐτούς πέρασαν ἀπό τό Γραφεῖο μας, γιά νά ζητήσουν τήν μεσολάβησή μας, στίς Ἐκκλησίες τῶν χωρῶν αὐτῶν, ὥστε νά τύχουν μιᾶς πρώτης βοήθειας. Ἡ Ἑλλάδα αὐτήν τήν στιγμή χάνει τούς νέους καί παραγωγικούς πολίτες. Ὑπάρχει ἄμεσος κίνδυνος πλέον γιά στασιμότητα στήν πατρίδα μας. Ὁ ἐνεργός πληθυσμός τῆς χώρας, τό ἔμψυχο δυναμικό, συνεχῶς μειώνεται. Δυστυχῶς δημιουργεῖται ἕνα κενό, τό ὁποῖο θά καλυφθῇ μοιραῖα καί ἀπό ξένους, δηλωμένους ἢ παρανόμους μετανάστες, οἱ ὅποιοι φτάνουν στήν Πατρίδα μας μέ τόν κίνδυνο πρό τῶν πυλῶν γιά ἀλλοίωση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

*Τό πολύ μεγάλο ζήτημα, πού ἀποτελεῖ ἐθνικό ἀγκάθι καί πού ὀνομάζεται ὑπογεννητικότητα, σέ συνδυασμό μέ τήν μετανάστευση τοῦ ἐνεργοῦ νεανικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας, θά δημιουργήσῃ στήν συνέχεια τεράστια προβλήματα στήν Ἑλλάδα.*

Σύμφωνα μέ μελέτη τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Πολιτικῆς στό Πάντειο Πανεπιστήμιο τό ποσοστό τῶν νέων πού ζητοῦν ἐργασία μέ προοπτική τό ἐξωτερικό, ἐγγίζει τό 43% στίς ἡλικίες 15-24 ἐτῶν, ἐνῶ ὁ ἀντίστοιχος δείκτης ἀνεργίας στήν Γαλλία σέ ἡλικία κάτω τῶν 24 ἀνέρχεται μόνο στό 22%, (σέ σύγκριση μέ τήν χώρα μας).

Βάσει τῆς ἴδιας μελέτης, 1 στους 2 κάτω τῶν 29 ἐτῶν στήν Ἑλλάδα εἶναι ἄνεργος. Ἀπό τό 2008 μέχρι σήμερα ἔχουν μεταναστεύσει πάνω ἀπό 50.000 νέοι ἄνθρωποι.<sup>2</sup>

Ὅμως δέν θέ παραλείψω καί τήν ἄλλη διάσταση τοῦ προβλήματος πού ἀκούει στό ὄνομα «Παράνομη Μετανάστευση», ἢ «Λαθρομετανάστευση», καί ἡ ὁποία διάσταση ἀποτελεῖ μιᾶ «ώρολογιακή», ἄκρως ἐπικίνδυνη, βόμβα γιά τήν χώρα μας. Σέ κάποιες περιοχές καί Μητροπόλεις, ὅπως εἶναι ἡ Πάτρα, ἔχομε βιώσει τήν τραγικότητα αὐτῆς τῆς καταστάσεως, μέ τίς ὁποίες, συγκλονιστικές, ἀνθρώπινες, ἢ ἄλλες διαστάσεις της.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νά θίξω ἐν ὀλίγοις τό θέμα αὐτό. Τώρα πού ἀντιμετωπίζομε, ὡς Λαός, τεράστιες δυσκολίες, θεωρεῖται ἀπό τόν κόσμο ὡς ἕνα ἐπιπλέον βᾶρος ἢ παρουσία τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. «Τώρα πού δέν ἔχομε ἐμεῖς νά ζήσωμε, ἐσεῖς θά φροντίζετε καί τούς ξένους;», μοῦ λένε κάποιοι στήν Ἐπαρχία μου.

Γιά μᾶς, γιά τήν Ἐκκλησία δηλαδή, τό θέμα αὐτό ἔχει πολύ μεγάλο βᾶθος, ἀφοῦ σχετίζεται ἄμεσα μέ τήν ποιμαντική μας διακονία. Ἐνώπιόν μας ἔχομε εἰκόνες Θεοῦ, καί καλούμεθα νά συμπεριφερθοῦμε ὡς ἄνθρωποι Θεοῦ, προσφέροντες ὅ,τι εἶναι δυνατόν στίς δυστυχισμένες αὐτές ὑπάρξεις, πού ἔφθασαν ἐδῶ

---

<sup>2</sup> Σύμφωνα μέ στοιχεῖα πού προέκυψαν ἀπό εἰδικές μελέτες, (ΚΕΠΕ, περιοδικό «Οἰκονομικές Ἐξελίξεις», τεῦχος 17, Φεβρουάριος 2012), τό Α' ἐξάμηνο τοῦ 2011 ἐγκαταστάθηκαν στή Γερμανία 4.100 ἄτομα (+84% σέ σχέση μέ τό Α' ἐξάμηνο του 2010). Ὅπως ἀνέφερε πρόσφατα στέλεχος Ἑλληνογερμανικῆς Ἐταιρείας εὔρεσης ἐργασίας («Καθημερινή», 23 Νοεμβρίου 2011), ἡ ἐταιρεία δέχεται καθημερινά περίπου 60 βιογραφικά Ἑλλήνων πτυχιούχων 25-40 ἐτῶν.

Ἀπό τήν ἄλλη, ὁ ἀριθμός τῶν Ἑλλήνων πού ἔχουν ἐγγραφῆ στόν ἰστοτόπο EURES (δηλ. τήν «πύλη» τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν ἀπασχόλησης τύπου ΟΑΕΔ, γιά τήν κινητικότητα στήν εὐρωπαϊκή ἀγορά ἐργασίας) ἦταν πάνω ἀπό 20.000 τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2011, ἔναντι 11.500 τόν Νοέμβριο τοῦ 2010. («Τό Βῆμα», 16 Ὀκτωβρίου 2011). Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τόν ἰστοτόπο ἀναζήτησης ἐργασίας Europass, στόν ὁποῖο κάθε πολίτης στήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση καί στόν Εὐρωπαϊκό Οἰκονομικό χῶρο μπορεῖ νά στείλῃ τόν βιογραφικό του. Ἀπό 46.400 βιογραφικά Ἑλλήνων τό 2010, φτάσαμε τά 89.300 τό Νοέμβριο τοῦ 2011 («Καθημερινή», 16 Δεκεμβρίου 2011). Τέλος, ἡ Πρεσβεῖα τῆς Αὐστραλίας στήν Αθήνα διωργάνωσε τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2011 σειρά 5 ἐνημερωτικῶν συναντήσεων γιά τίς δεξιότητες πού ζητοῦνται ἐκεῖ κτλ. Ἡ ἀνταπόκριση ἦταν μεγάλη. Αἴτηση συμμετοχῆς στίς συναντήσεις αὐτές ὑπέβαλαν 15.000 ἄτομα.



μέ τσακισμένες τίς ψυχές καί τά ὄνειρα. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν, ἐξαθλιωμένοι καθώς φτάνουν στόν τόπο μας, δέν διαθέτουν ἰσχυρές ἀντιστάσεις, δέν ἔχουν ἠθικές ἀρχές καί ἀξίες, γιατί δέν ἔζησαν σέ κατάλληλα περιβάλλοντα καί κατάλληλες συνθήκες. Ὅμως ἐμεῖς δέν εἶναι δυνατόν, νά ἀρνηθοῦμε τήν χριστιανική μας ιδιότητα.

Πολλά εἶναι ὄντως καί μέγала τά προβλήματα ἔνεκα αὐτῆς τῆς καταστάσεως στή χώρα μας. Ἐνα καράβι χωράει καί ἀντέχει συγκεκριμένο ἀριθμό ἀνθρώπων. Σέ ἀντίθετη περίπτωση βουλιάζει. Ὁ λαός καθημερινά τό φωνάζει καί μεῖς τό ἐπισημαίνομε στήν πολιτεία, γιατί ἀγαπᾶμε αὐτούς τούς ἀνθρώπους. Αὐτό τό καράβι πού λέγεται Ἑλλάδα, δέν θά ἀντέξει ἄλλο. Οὔτε καί οἱ ἀδελφοί μας αὐτοί θά μπορέσουν πλέον νά οἰκονομηθοῦν<sup>3</sup>.

*Ἡ τραγική κατάσταση στήν ὁποία εὐρίσκονται, οἱ ἀδελφοί μας μετανάστες αὐτῆς τῆς κατηγορίας, μᾶς ὑποχρεώνει νά ὑψώσωμε φωνή διαμαρτυρίας πρὸς κάθε κατεύθυνση γιά τήν ἐκμετάλλευση, γιά τό δουλεμπόριο, καί νά ἀπαιτήσωμε ἀπό τήν Ἑλληνική Πολιτεία σέ συνεργασία μέ τούς διεθνεῖς ὀργανισμούς, νά μεριμνήσῃ γιά τήν περιστολή τοῦ προβλήματος.*

*Ἀκόμη, νά γνωστοποιήσωμε πρὸς τίς ἀνθρωπιστικές Ἑλληνικές καί Διεθνεῖς Ὀργανώσεις τοῦ κόσμου, ὅτι πολλά ἀπό τά παιδιά πού φτάνουν ὅπως-ὅπως μέχρις ἐδῶ, ὅσα σωθοῦν ἀπό πνιγμούς καί ἄλλα δεινά, ἢ ἀργοπεθαίνουν, ἢ τυγχάνουν ἐκμετάλλευσης σεξουαλικῆς, ἢ γίνονται βαποράκια κ.ο.κ.<sup>4</sup>.*

---

<sup>3</sup> Ὁ Σαράντος Καργάκος, ἀναφέρει στό βιβλίο του «Μεσόγειος, ἡ ὑγρή μοῖρα τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Εὐρώπης» καί θά ἐπαναλάβῃ σέ συνέντευξή του: «Ταξιδεύω ἐδῶ καί χρόνια στίς Ἀραβικές χώρες καί ἔχω γνωρίσει τά χαμηλά οἰκονομικῶς στρώματά τους. Εἶχα προβλέψει τήν ἔκρηξη στήν Βόρεια Ἀφρική, ἡ ὁποία θά ἐξαπλωθῇ νοτιώτερα πρὸς τήν Κεντρική Ἀφρική, ἀλλά καί στήν Μέση Ἀνατολή.... Ἡ ἔκρηξη τοῦ Ἰσλάμ θά ἔξη συνέπειες καί γιά τήν Τουρκία. Ἐλλοχεύει ὁ κίνδυνος καί ἡ Ἑλλάδα νά κατακλυσθῇ ἀπό κύματα ἀνθρώπων πού μέ σπασμένα φτερά θά φτάσουν στίς Ἑλληνικές ἀκτές μέ κάθε λογῆς πλεούμενο».

<sup>4</sup> Στήν Μητρόπολη Πατρῶν, ὁ ἀριθμός τῶν μεταναστῶν ἔφτασε πρὸς 4.000 περίπου. Ἡ Ἐκκλησία ἐβοήθησε, ὥστε νά μήν πεινᾶνε, προσφέρουσα καθημερινῶς τρόφιμα, μέ κυλιόμενο πρόγραμμα στό ὁποῖο συμμετεῖχαν ὅλες οἱ Ἐνορίες. Μία κάθε ἡμέρα.

# Γ'

## ΤΙ ΔΕΟΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ

### 1. Πνευματική στήριξη

*Αὐτός ὁ Λαός χρειάζεται στηρίγματα πνευματικά, χρειάζεται ἀγάπη, ἐλπίδα, νόημα ζωῆς...* Τώρα εἶναι ἡ ὥρα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό, εὐτυχῶς, τό ἔχουν κατανοήσει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι διότι ἡ μόνη ἀπαντοχή τους, ὁ μόνος χῶρος πού τούς ἀπέμεινε, ἡ μόνη δύναμη ἡ ὁποία στέκεται δίπλα τους καί προσπαθεῖ νά τούς παράσχη ἀναψυχή, μέ τήν διττή ἔννοια τοῦ ὄρου, ψυχική, πνευματική δηλαδή, ἀλλά καί ὑλική, εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει καί βιώνει τήν ἀλήθεια, ὅτι «ὁ ἄνθρωπος εἶναι μικτός προσκνητής, ἐπόπτης τῆς ὀρωμένης κτίσεως καί μύστης τῆς νοουμένης» (Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος).

Καί βέβαια καλῶς πράττομε προσφέροντες ὅ,τι εἶναι δυνατόν, καί κατά τόν καλύτερο τρόπο, σέ ὑλικά ἀγαθά, γιά νά μπορέσουν νά ζήσουν οἱ ἄνθρωποι, ἐξαντλοῦντες τά ὅρια τῶν δυνατοτήτων μας καί «στίβοντες» πολλάκις καί αὐτά τά ράσα μας, διότι αὐτό ἐπιτάσσει τό καθῆκον μας, ἀλλά αὐτό εἶναι τό ἕνα μέρος. Καί οἱ γυναικωνῖτες τῶν Ναῶν μας, ὡς εἶπε εὐστοχα κάποιος Ἱερεὺς, ἔχουν μετατραπῆ σέ «Super Market» γιά νά ἀντιμετωπισθοῦν οἱ ἀνάγκες τῶν συνανθρώπων μας.

---

Ἐπίσης, ἐκαλύψαμε καί καλύπτουμε κατά τό δυνατόν ἀνάγκες σέ ἰατροφαρμακευτική περίθαλψη τῶν ξένων, οἱ ὅποιοι εἰσάγονται στά Νοσοκομεῖα. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομε τήν περίπτωση τοῦ 15χρονου Emin, ὁ ὁποῖος μαζί μέ συνομήλικό του ἔπασαν ἀπό νταλικά στό δρόμο, μέ ἀποτέλεσμα ὁ δεύτερος νά σκοτωθῆ ἐνῶ ὁ πρῶτος νά νοσηλευθῆ σέ Νοσοκομεῖο τῶν Πατρῶν, ὕστερα νά δοθῆ σέ ἀνάδοχη οἰκογένεια κ.λ.π. μέ δαπάνες τῆς Ἐκκλησίας.

Γιά τήν παραβατικότητα ἀναφέρομε χαρακτηριστικό παράδειγμα, τόν φόνο νεαροῦ Πατρινοῦ ἀπό Ἀφγανούς πρό ὀλίγων μηνῶν γιά ἀσήμαντο λόγο, μέ ἀποτέλεσμα νά δημιουργηθῆ ἐκρηκτικό κλίμα στήν πόλη. Παρενέβημεν καί παρακαλέσαμε τούς γονεῖς τοῦ φονευθέντος, ὁ ὁποῖος σημειωτέον ἦτο μοναχοπαίδι, νά κάμουν ἔκκληση μαζί μας, γιά νά ἀποφευχθοῦν τά χειρότερα.

Παρόμοια περιστατικά βεβαίως θά ἀντιμετωπίζουν καί ἄλλοι Ἀδελφοί, οἱ ὅποιοι βιώνουν στίς Μητροπόλεις τους παρόμοιες καταστάσεις.

•Τὸ πρῶτιστο μέλημά μας, εἶναι νά στηρίξωμε πνευματικά τὸν ἄνθρωπο, νά τοῦ δώσωμε ἐλπίδα, δύναμη καὶ παρηγορία. Ἡ Ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ καὶ οἱ δεκαπέντε ἡμέρες πρὸ τῆς ὡς εἴρηται ἑορτῆς, μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι ὁ Λαὸς πλέον μόνο τὴν Ἐκκλησίαν ἐμπιστεύεται. Ἐχει δίκην ὁ Λαὸς, διότι οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία, φιλόστοργος μᾶνα ὑπάρχουσα, ἐπρόδωσε τὰ παιδιά της, ἀλλὰ προκινδύνευσε γιὰ τὴν χαρὰ τους καὶ γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν ὅποιων προβλημάτων τους. Προέβαλλε πάντοτε τὸν Παράκλητον, ὁ ὁποῖος ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν Παραμυθίαν πάσης ψυχῆς, θλιβομένης καὶ καταπονουμένης, τὴν πανσεβάσμια μορφή, τῆς Παμμακαρίστου Παναγίας μας, ἡ ὁποία μέ τό γλυκύ της καὶ παρήγορο βλέμμα, ἀγκαλιάζει στοργικά ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Τὰ παρακλητικά-παραμυθητικά κείμενα τῶν Ἁγίων Πατέρων, εἶναι μέγα βάλσαμο καὶ μέγας ἐπιστηριγμός. Μερικά ἀπὸ αὐτὰ κυριολεκτικά συγκλονίζουν τίς ψυχές. Αὐτὰ τὰ κείμενα εἶναι πραγματικοὶ θησαυροὶ καὶ δυστυχῶς δέν τὰ γνωρίζει ὁ κόσμος. Ἀναφέρομε ἐνδεικτικά ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τὰ ἐξῆς: (Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος βάζει στό στόμα τοῦ Κυρίου, λόγους ἀγάπης πατρικῆς) «*Ἐγὼ πατήρ, ἐγὼ ἀδελφός, ἐγὼ Νυμφίος, ἐγὼ οἰκία, ἐγὼ τροφεύς, ἐγὼ ἱμάτιον, ἐγὼ ρίζα, ἐγὼ θεμέλιον. Πᾶν ὅπερ ἂν θέλης ἐγώ. Μηδενός ἐν χρεῖα καταστῆς. Ἐγὼ δουλεύσω. Ἦλθον γάρ διακονῆσαι, οὐ διακονηθῆναι. Ἐγὼ καὶ φίλος καὶ ξένος καὶ κεφαλὴ καὶ ἀδελφός καὶ μήτηρ. Πάντα ἐγὼ μόνον οἰκείως ἔχε πρὸς ἐμέ. Ἐγὼ πένης διὰ σέ καὶ ἀλήτης διὰ σέ, ἐπὶ σταυροῦ διὰ σέ, ἐπὶ τάφου διὰ σέ, ἄνω ὑπὲρ σοῦ ἐντυγχάνω τῷ Πατρὶ· κάτω ὑπὲρ σοῦ πρεσβευτῆς παραγέγονα παρὰ τοῦ Πατρός. Πάντα μοι σύ καὶ ἀδελφός καὶ συγκληρονόμος καὶ φίλος καὶ μέλος. Τί πλέον θέλεις; Τί τὸν φιλοῦντα ἀποστρέφει; Τί τῷ κόσμῳ κάμνεις; Τί εἰς πίθον ἀντλεῖς τετρημένον; Τοῦτο γάρ ἐστιν εἰς τὸν παρόντα βίον πονεῖσθαι. Τί εἰς πῦρ ξαίνεις; Τί τῷ ἀέρι πυκτεύεις;» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου. Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ΟΣΤ' (76) Ὁμιλίας*

αὐτοῦ εἰς τό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιον 24, 16-31, ΕΠΕ τομ.12,σελ. 34).

Καί τό ἄλλο χωρίο, ἐξ ἴσου συγκλονιστικό ἀπό τόν Ἱερό Χρυσόστομο «*Διά σέ τήν δόξαν ἐκένωσα, τόν Πατέρα εἶσα καί πρός σέ ἦλθον τόν μισοῦντα με καί ἀποστρεφόμενον καί οὐδέ ἀκοῦσαι βουλόμενον τό ὄνομά μου. Κατεδίωξα καί ἐπέδραμον, ἵνα σέ κατάσχῳ. Ἦνωσά με καί συνῆψα ἐμαντῶ. Διά σέ ἐνεπτύσθην, διά σέ ἐρραπίσθην. Φάγε με, εἶπον, πῖε με. Καί ἄνω σέ ἔχω καί κάτω συμπλέκομαί σοι. Οὐχ ἀπλῶς μίγνυμαι σοι, ἀλλά συμπλέκομαι, τρώγομαι, λεπτόνομαι κατά μικρόν, ἵνα πολλή ἢ ἀνάκρασις γένηται καί ἡ μίξις καί ἡ ἔνωσις.*

• **Νά δώσωμε τήν δυνατότητα νά βιώσῃ ὁ Λαός τήν ἀλήθεια ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος...»** (Λουκ. δ',4). Δέν εἶναι τό χρῆμα, ὁ πλοῦτος, ἡ ὕλη, πού δίνουν νόημα στή ζωή. Οἱ ἀνέσεις ἀπεδείχθησαν τό ὄπιον τοῦ Λαοῦ. Ἡ οἰκονομία καί τά ὑλικά ἀγαθά ὑπηρετοῦν τόν ἄνθρωπο καί ὄχι ὁ ἄνθρωπος αὐτά.

• **Νά ἐπισημάνωμε ὅτι στήν κοινωνία μας κυριάρχησαν, καί δυστυχῶς κυριαρχοῦν τά πάθη τῆς φιληδονίας, τῆς φιλοδοξίας, τῆς φιλαργυρίας καί τῆς ἀπανθρωπίας.** Φτάσαμε ὡς ἐδῶ γιατί πιστέψαμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι «ὄ,τι τρώει» (Φόϋερμπαχ), καί κρεμαστήκαμε στήν εὐμάρεια, μέσα ἀπό ἀψυχολόγητη ὑπερκατανάλωση πού βασιζόταν σέ «δανεικά».

Υἱοθετήσαμε τόν δυτικό τρόπο ζωῆς, τοῦ νεοπλουτισμοῦ πού βασιζέται στήν φιλαυτία καί φιλαργυρία καί θαυμάσαμε τό προτεσταντικό ἠθικιστικό μοντέλο, ἀρνούμενοι τήν ἀσκητική πορεία ζωῆς πού προσφέρει ἡ Ὁρθοδοξία, μέσα ἀπό τήν φιλοθεΐα καί τήν φιλανθρωπία, τόν πνευματικό πολιτισμό, τίς ἀξίες, τά πρότυπα, τά ἰδανικά.

• **Ἐνα πολύ σοβαρό θέμα εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀσχολεῖται πλέον μέ τήν καθημερινότητα, ἐνῶ ἔχει λησμονήσει παντελῶς τό θέμα τῆς ὑπέρβασης τοῦ θανάτου.** Αὐτή ἡ ἀπώθηση τῶν ὑπαρξιακῶν ζητημάτων, μυστικά καί ἀθόρυβα κατατρώγει τόν ἄνθρωπο, χωρίς νά τό ἀντιλαμβάνεται.

Ἡ τραγωδία τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὁποία προέρχεται ἀπό τόν φόβο τοῦ θανάτου, δέν διακόπτεται ἀπλῶς, ἀλλά διαλύεται καί συντριβεται παταγωδῶς καί ὁ ἄνθρωπος ἀπελευθερώνεται πλέον ἀπό τά δεσμά τοῦ θανάτου, ὄχι ἀπό τήν ἔνωση μέ γεώδη χαρακτηριστικά καί κτιστές, ἐφήμερες προσπάθειες καί διαστάσεις, ἀλλά μέσα ἀπό τήν οὐσιαστική, ἀγαπητική, σωτήρια σχέση καί κοινωνία μέ τόν ἐνανθρωπήσαντα Θεό, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε ὡς ἄνθρωπος ἐπί τοῦ Σταυροῦ, κατήλθε μέχρις Ἄδου ταμείων, καί ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, συναναστήσας τόν Ἀδάμ παγγενῆ, ὡς φιλάνθρωπος.

**Νά διαφωτίσωμε καί νά πείσωμε τούς ἀνθρώπους ὅτι ἡ συντριβή τοῦ θανάτου πραγματοποιήθηκε μέ τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.** Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί θεολογία βεβαιώνει τόν ἄνθρωπο γιά τήν, διά τῆς Ἀναστάσεως νίκη, μέσα ἀπό τήν βίωση τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας καί τῆς ἀγάπης. «Εἰ δέ Χριστός οὐκ ἐγήγερται, κενόν ἄρα τό κήρυγμα ἡμῶν, κενή δέ ἡ πίστις ὑμῶν» (Α' Κορ. ιε', 14).

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ Σωτήρ τοῦ κόσμου, ὄχι μόνο γιατί θυσιάστηκε πάνω στόν Σταυρό, ἀλλά γιατί ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, «**θανάτῳ θάνατον πατήσας**». Ἡ Ρωμαιοκαθολική καί Προτεσταντική Δύση εἶδε τό πρόβλημα τοῦ κόσμου καί θέλησε νά λύση τό φάσμα τοῦ θανάτου, θεωρώντας το ὡς ζήτημα ἀπλῶς ἠθικό, παράβαση δηλαδή τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀπό τόν ἄνθρωπο καί τιμωρία τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν Θεό.

Εἶναι γνωστή ἡ θεωρία τοῦ Ἀνσέλμου Καντερβουρίας περί ἱκανοποιήσεως τῆς Θείας Δικαιοσύνης. Ἔτσι, ἡ Δύση ἔκανε τόν Σταυρό τό ἐπίκεντρο τῆς πίστεως καί τῆς ἐκφράσεως τῆς λατρείας. Ἡ Ὁρθοδοξία προβάλλει καί τονίζει τήν Ἀνάσταση, ὡς τό κέντρο τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, γιατί τό πρόβλημα τῶν ἀνθρώπων δέν εἶναι ἀπλῶς ἠθικό, ἀλλά ὄντολογικό. Εἶναι τό πρόβλημα δηλαδή τῆς ὑπάρξεως τοῦ κόσμου. Ἡ Ἀνάσταση ἔγινε δυνατή χάρι στήν ἔνωση ἀδαιριέτως καί ἀσυγχύτως τοῦ κτιστοῦ μέ τό ἄκτιστο, χάρι στήν ἐλευθερία καί χάρι στήν ἀγάπη, πού κάνουν τό κτιστό μέ τό ἄκτιστο μέσα ἀπ' αὐτή τήν ἐνότητα, νά μή χάνουν τήν ἐτερότητά τους, ἀλλά νά τήν ἐξασφαλίζουν, διατηρώντας τήν διαλεκτική τους σχέση.

Ὁ δυτικός τρόπος ἐκκοσμικευμένης ζωῆς, μέ τά γνωστά ἐπακόλουθα, πού ἐπηρεάζει τήν ζωή μας ἀπό τά κτίσματα, τίς ἀγιογραφίες καί γενικῶς μέχρι τίς τελευταῖες λεπτομέρειες, πρέπει νά βοηθήσωμε νά νικηθῆ, καί νά προχωρήσωμε μέ τήν σταυροαναστάσιμη ἐμπειρία τῆς Ἀγίας μας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Πολλοί ψυχολόγοι καί φιλόσοφοι θεωροῦν ἢ καλύτερα πιστεύουν ὅτι τό βαθύτερο ἄγχος εἶναι ἐκεῖνο τοῦ θανάτου.

Ὁ ὑπαρξιστής Kierkegaard (1813-1855) θεωρεῖ, ὅτι οἱ βαθύτατες ὑπαρξιακές ἀνησυχίες τοῦ ἀνθρώπου προέρχονται ἀπό τήν συνειδητοποίηση τῶν ἀπραγματοποιήτων δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, καί ἀπό τήν ἀδυναμία του νά νικήσῃ τήν φθαρτότητα. Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νά λησμονήσῃ τόν θάνατο καί ὄχι νά τόν νικήσῃ, νά τόν ὑπερβῆ δηλαδή.

## 2. Ὑλική στήριξη

- Ἐμεῖς δέν ἐγκαταλείπομε ποτέ, οὔτε τό πράξαμε καί οὔτε θά τό πράξωμε στή συνέχεια, τό κύριο, τό βασικό ἔργο μας πού εἶναι ἡ λύτρωση καί ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὅμως δέν ἀρνούμεθα καί τήν ἄλλη διάσταση τοῦ ἔργου μας, πού εἶναι ἡ προσφορά, ὄχι μόνο στά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους, καί ἡ ὁποία προσφορά ἀφορᾷ στήν ἄλλη ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι ἡ σωματική, ἡ αἰσθητή δηλαδή, ἡ κάλυψη βασικῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς του.

Δέν εἴμαστε, βεβαίως, ἕνα ὑπουργεῖο κοινωνικῆς προνοίας, ὡς θά μᾶς ἤθελαν κάποιοι, οὔτε δυνάμεθα νά ἀναλάβωμε δυσβάστακτα οικονομικά βάρη ἐργαζόμενοι εἰς βάρος τῆς πνευματικῆς μας ἀποστολῆς.

Ὡς Ἐκκλησία διαθέτομε τήν δύναμη ψυχῆς καί τήν ἀγάπη γιά τήν ἐπιτέλεση αὐτοῦ τοῦ ἔργου, τό ὁποῖο ὀνομάζεται φιλανθρωπικό, διότι δέν ἐνεργοῦμε ἀνεξάρτητα ἀπό τό ὅλο ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαλύνοντας τόν πόνο καί θεραπεύοντας τίς ἀνάγκες τῶν συνανθρώπων μας, ἀλλά σέ κοινωνία μέ τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, ὅπως βιώνεται αὐτή ἡ κοινωνία καί

σχέση εὐχαριστιακά πάνω στην Ἁγία Τράπεζα. Ἡ διακονία μας, ἡ φιλανθρωπική εἶναι ἡ προέκταση τοῦ Εὐχαριστιακοῦ Δείπνου, εἶναι ἡ συνέχιση τῆς προσφορᾶς πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας.

Βασικὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι εἴμαστε διαχειριστές καὶ ὄχι ἰδιοκτῆτες τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, καὶ γι' αὐτὸ τονίζουν τὴν ἀλληλοπεριχώρηση καὶ λειτουργικὴ συνύπαρξη πλούσιων καὶ πτωχῶν. «Ἡ ἀγάπη ἔτεκεν τὴν ἀκτημοσύνην, οὐχὶ ἡ ἀκτημοσύνη τὴν ἀγάπην» (Ἱερὸς Χρυσόστομος).

Σχετικὰ μὲ τὸ θέμα πού ἐξετάζομε καταθέτομε τίς παρακάτω σκέψεις:

### **3. Ἀντιμετώπιση τῆς ἀνεργίας**

**1. Συνειδητοποίηση τῆς καταστάσεως.** Φοβοῦμαι ὅτι δέν ἔχομε στὴν Ἑλλάδα ἀντιληφθῆ τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος.

**2. Μελέτη εἰς βάθος τοῦ προβλήματος.** Αὐτὸ δέν ἔχει ἀπασχολήσει, ὅσο θὰ ἔπρεπε, οὔτε τοὺς κυβερνητικούς παράγοντας. Γίνονται οἱ διαπιστώσεις ἀλλὰ λείπει ἡ θεραπεία. (Σέ συνάντηση πού εἶχε ὁ Μακαριώτατος στό Μέγαρο Μαξίμου μὲ τὸν π. Πρωθυπουργό Λουκᾶ Παπαδηῆμο καὶ κορυφαῖα στελέχη τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς τοπικῆς Ἀυτοδιοικήσεως καὶ στὴν ὁποία εἶχα τὴν τιμὴ νά τὸν συνοδεύσω, ὅλα αὐτὰ καὶ ἀκόμη περισσότερα ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀπὸ τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐνῶ ἅπαντες παρεδέχθησαν τὸν καταλυτικὸ ρόλο τῆς Ἐκκλησίας μας πάντοτε, ἰδιαίτερα στὴν περίοδο τῶν μνημονίων).

Χρειάζεται.

- Ἀνθρωπιστικὸς προσανατολισμός. Κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντός μας εἶναι ὁ ἄνθρωπος.
- Σωστός ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός.
- Ἀξιοκρατία καὶ ἰσότητα στὴν προσπάθεια εὐρεσης ἐργασίας.

- Καθολική απαίτηση για αγῶνες ὥστε νά ἐπιτευχθοῦν τά παραπάνω.

3. Εἰδική συμβουλευτική ὑπηρεσία στίς Ἱερές Μητροπόλεις, ἡ ὁποία πολλά θά μπορούσε νά προσφέρει, σέ συνεργασία μέ ἄλλους φορεῖς καί τοπικούς οικονομικούς παράγοντας.

(Ἡ Ὑπηρεσία αὐτή ἐνδεικτικά μπορεῖ νά βοηθήσῃ ἐκτός ἀπό τήν πνευματική στήριξη, ὡς ἐξῆς:

- Πῶς θά ἀποφύγουμε περιττά ἔξοδα.
- Τί θά μπορούσα νά ἀξιοποιήσω ἀπό τά ὅσα ἔχω στή διάθεσή μου
- Εἶναι ἀνάγκη νά μένω σέ τόσο μεγάλο σπίτι;
- Ἀναζήτηση παντοῦ γιά ἐξεύρεση ἐργασίας.
- Δέν ἔχω πλέον τήν πολυτέλεια νά διαλέξω).

4. **Νά ἀνακαλύψωμε τήν κοινότητα** καί νά καλλιεργήσωμε τήν ἀπόδοση τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας. Πρόκειται γιά δυνατότητες, πού παρέχει ἡ πραγματική οἰκονομία καί ὄχι ἡ οἰκονομία τοῦ Χρηματιστηρίου.

Ἡ βία καί ἀλόγιστη ἐγκατάλειψη τῆς ὑπαίθρου, ἡ ἐσωτερική μετανάστευση, ἡ συγκέντρωση πληθυσμοῦ στίς πόλεις (ἀστυφιλία), ὁ ὑδροκεφαλισμός τῶν μεγαλουπόλεων, ἔσπασαν τούς κοινωνικούς ἰστούς καί μᾶς μετέτρεψαν σέ παθητικούς καί παγιδευμένους ἰδιῶτες-καταναλωτές.

Τώρα εἶναι ἐπίκαιρο, ὅσο ποτέ τό σύνθημα, τό ὁποῖο μπορούμε νά χρησιμοποιήσωμε, «πίσω στό χωριό», γιά τούς νέους ἀνέργους πού ὀφείλουν νά ἀνακαλύψουν τήν ἀγροτική παραγωγή, μαζί μέ τήν ἰσορροπία φύσης, ἀνθρώπου καί περιβάλλοντος, ἀλλά καί τήν οικονομική ἀνεξαρτησία πού μπορεῖ ἀπό αὐτό νά προκύψῃ. Βεβαίως ἡ προσπάθεια αὐτή πρέπει νά συνοδεύεται καί μέ τήν συνδρομή τοῦ Κράτους, μέ τήν μορφή οικονομικῶν ἐπιχορηγήσεων, φορολογικῶν διευκολύνσεων κ.λ.π. Οἱ παρεμβάσεις μας, ὡς πρός αὐτή τήν κατεύθυνση, θά εἶναι πολύ εὐεργετικές.

Ἡ Ἑλλάδα μπορεῖ νά ἀπαντήσῃ στήν οικονομική κρίση, ἂν δημιουργήσῃ ἕνα ἰσχυρό πλέγμα δραστηριοτήτων, τό ὁποῖο θά στηρίζεται στή γεωργία,



κτηνοτροφία, αλιεία, δασοπονία σέ συνδυασμό μέ τούς τομείς τοῦ περιβάλλοντος, τῶν ἀνανεώσιμων πηγῶν ἐνεργείας, τῆς μεταποίησης ἀγροτικῶν προϊόντων καί τοῦ τουρισμοῦ. Ἐμεῖς μιλάμε καί γιά θρησκευτικές, προσκυνηματικές, ἱερές ἀποδημίες. Μποροῦμε νά ἐργαστοῦμε ἀποδοτικά, πάνω στόν τομέα αὐτό.

Νά ἀναλάβωμε μέ ὑπευθυνότητα νά πείσωμε ὅτι μόνο ἓνας σακάτης δέν μπορεῖ νά δουλέψη, ὅτι στή γῆ μας δουλεύουν ξένοι καί ἐμεῖς πολλές φορές πίνουμε καφέ στούς καφενέδες ἀνέμελοι.

Δέν εἶμαστε ἄχρηστοι. Ἔχομε μυαλό, χέρια, πόδια, μάτια. Ἄς ξεκινήσωμε λοιπόν τόν ἀγῶνα. Ὁ κόσμος χρειάζεται ἔμπνευση. Νά στραφοῦμε στά δικά μας ἀποθέματα. (Μέ τόν ὄρο ἀποθέματα ἀναφερόμαστε στή βασική συστημική ἀρχή, ὅτι κάθε σύστημα διαθέτει ὅλα ὅσα χρειάζεται γιά τήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων του καί γιά νά ἐντοπίσωμε αὐτά τά ἀποθέματα, δέν ἀρκεῖ νά ἐστιάζωμε στά προβλήματα, ἀλλά στήν εὔρεση τῶν ἀπαραιτήτων λύσεων. Καθηγητής Κωνσταντῖνος Κωτσιόπουλος).

Νά στραφοῦν οἱ ἄνθρωποι σέ παραγωγικές δικές μας δραστηριότητες. (Εἶναι ἐντυπωσιακό τό γεγονός, ὅτι ἡ διάκριση πού κάνει ἡ Οἰκονομική Ἐπιστήμη μεταξύ παραγωγικῶν καί μὴ παραγωγικῶν δραστηριοτήτων, ἔχει γίνει ἤδη πολλούς αἰῶνες πρίν, ἀπό τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας. Στίς πρώτες περιλαμβάνονται οἱ ἀγροτικές καί μεταποιητικές ἐργασίες, ἐνῶ στίς δεύτερες ὅσες ἔχουν γνωρίσματα τήν ἡδονιστική ἀπόλαυση, τήν σπατάλη, τήν ἐπίδειξη τοῦ πλούτου μέ καταναλωτική μανία).

Βάσει τῶν ἀνωτέρω ἔχουν κατά μέγα μέρος δίκιο, ὅσοι μιλοῦν σήμερα καί γιά τεχνητή κρίση, κατευθυνόμενη δηλαδή κρίση στήν χώρα μας.

**5. Συνεργασία Ἐκκλησίας-Πολιτείας,** ἀρμοδίων δηλαδή Ὑπουργείων, ὥστε νά πληροφοροῦμεθα γιά τά προγράμματα τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἀπασχόλησης Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ, ὡς καί γιά τά προγράμματα Κοινωφελοῦς Ἐργασίας καί Κοινωνικῆς Ἐπιχειρηματικότητας. Κάποιες Μητροπόλεις ἀξιοποίησαν τήν δυνατότητα αὐτή, πολύ ἔξυπνα καί ἀποδοτικά.

Στό σημείο αυτό θά αναφέρωμε ότι σύμφωνα μέ τό άρθρο 1-52 τής Συνθήκης γιά τό Εύρωπαϊκό Σύνταγμα, «ή Ένωση σέβεται καί δέν θίγει τό καθεστώς πού ἔχουν σύμφωνα μέ τό Έθνικό δίκαιο οί Έκκλησίες». Ένῶ στήν παράγραφο 3 τοῦ ἰδίου άρθρου, ἀναφέρεται: «Η Ένωση διατηρεῖ ἀνοικτό, διαφανή καί τακτικό διάλογο μέ τίς Έκκλησίες..., ἀναγνωρίζοντας τήν ιδιαίτερη ταυτότητα καί τήν συμβολή τους».

Βάσει τοῦ άρθρου αὐτοῦ, ἀναγνωρίζεται, ἐν προκειμένῳ, ἡ ιδιαίτερη ταυτότητα καί συμβολή τής Ὀρθοδόξου Έκκλησίας στό κοινωνικό γίνεσθαι τής Ἑλληνικῆς συμμετοχικῆς Δημοκρατίας. Μέ ἄλλα λόγια, τό κράτος ὀφείλει νά ἀναγνωρίζη καί τήν οἰκονομική συνδρομή τής Έκκλησίας, καί νά δέχεται τίς ἐπενδυτικές της προτάσεις (λ.χ. φωτοβολταϊκά), πρὸς ὄφελος τοῦ φιλανθρωπικοῦ καί κοινωνικοῦ της ἔργου.

**6. Ένημέρωση τῶν ὑπευθύνων, γιά τήν πραγματική εἰκόνα,** ἡ ὁποία ὑπάρχει στήν κοινωνία μας, στή Μητρόπολή μας.

Πολλάκις οἱ πολιτικοὶ ἀγνοοῦν, ἢ ἀκριβέστερα θέλουν νά ἀγνοοῦν, τήν πραγματικότητα. Ἐμεῖς ἔχομε τά πραγματικά στοιχεῖα, γιὰτί ἂν ποιμαίνωμε σωστά τό Λαό μας, γνωρίζομε τίς ἀνάγκες του.

Γνωρίζομε τόν πολύ καλό ρόλο, πού ἔπαιξαν καί παίζουν, καί τίς πολύ θετικές ὑπηρεσίες πού προσέφεραν καί προσφέρουν Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐκμεταλλεζόμενοι θετικῶς τίς καλές γνωριμίες μέ ὑψηλά ἰστάμενα πρόσωπα, ἢ μέ ἄλλους παράγοντες, ἐνημέρωσαν γιά θέματα καί ζητήματα τά ὁποῖα ἦσαν παντελῶς ἄγνωστα στούς συνομιλητάς των. Ἄς ἀξιοποιήσωμε αὐτή τήν δυνατότητα.

**7. Ψυχολογική-πνευματική ὑποστήριξη τῶν ἀνέργων.**  
Ένα σύμπτωμα τό ὁποῖο ἀντιμετωπίζομε ὅλοι μας στήν ἐξομολόγηση, ἀλλά καί στίς κατ' ἰδίαν συζητήσεις, εἶναι τό «σόκ» τῶν προσερχομένων νά ἀποθέσουν στήν μητέρα Έκκλησία τόν πόνο τους καί τά προβλήματα τους. Χρειάζεται νηφαλιότης γιά νά ἀντιμετωπίσωμε τήν κατάσταση. Ἀπαιτεῖται ὑπομονή καί ψυχραιμία. Πρέπει νά δώσωμε νόημα καί μήνυμα ζωῆς. Αἰσοδοξία καί ἐλπίδα. Δέν λύνονται ὅλα τά

προβλήματα μέ τά ύλικά άγαθά. Δέν εΐμαστε άμοιροι όμοίων ή άκόμα καί χειροτέρων δυσκολιών. Τό ειλικρινές ένδιαφέρον τής Έκκλησίας στηρίζει τόν Λαό. (Εβοήθησε πολύ καί ψυχικά, αλλά καί ούσιαστικά ώς πρός τό άποτέλεσμα ή κίνηση Αρχιερέων νά άποστείλουν γράμματα στόν τότε Υπουργό κ. Βενιζέλο σχετικά μέ τό χαρατσι τής ΔΕΗ. Τέτοιες ένέργειες έμψυχώνουν τόν Λαό μας. Έχουν γίνει, βέβαια καί άλλες παρόμοιες ένέργειες).

Στό πλαίσιο αϋτής τής ύποστηρικτικής δραστηριότητας έκ μέρους τής Έκκλησίας, δέν θά μπορούσε νά παραλειφθῆ,

#### **4. Η στήριξη του θεσμού τής οικογένειας**

Πάντοτε ή οικογένεια άπεδείχθη ότι είναι ό σταθερός, ό αναντικατάστατος θεσμός τής κοινωνίας. Είναι σέ θέση, νά άπορροφήση όλους τούς κραδασμούς, οί όποιοι είναι γεννήματα τής ανεργίας, τής φτώχειας, του κοινωνικού άποκλεισμού. Μέσα στην οικογένεια οί άνθρωποι μοιράζονται τήν ζωή, ανοίγονται ό ένας στόν άλλο, άκουμπάει ό ένας στόν άλλο:

##### ***Πώς όμως έμεις θά βοηθήσωμε τήν οικογένεια;***

Έπί του θέματος αϋτου πολλές φορές έχει γίνει άναφορά καί έχομε πληροφορήσει τόν Λαό μας. Η οικογένεια χτυπήθηκε άλύπητα. Αϋτό τό κύτταρο τής κοινωνίας μας, προσπάθησαν μέ μεθοδικότητα νά τό διαλύσουν καί δυστυχώς επέτυχαν πολλά. Έμεις άγωνιζόμεθα καί θά συνεχίσωμε νά εργαζώμεθα μέ όλες μας τίς δυνάμεις, ώστε νά στηρίζωμε πρωτίστως πνευματικά τόν θεσμό τής οικογένειας, σύμφωνα μέ τά δικά μας Έλληνικά Όρθόδοξα πρότυπα καί τίς παραδόσεις μας. Παραπέμπομε όμως καί στά όσα άναφέρονται στό Δελτίο Τύπου τής Ίερας Συνόδου τής 17/7/2012. Πετώντι καλάμω σημειώνομε τά περί Βρεφονηπιακών Σταθμών, Σχολών Γονέων, καταρτισμού μελλονύμφων, οικονομικής στήριξης, κατά τό δυνατόν, μελλονύμφων καί νεονύμφων, κλπ.

Όμως άναφέρουμε καί κάποιες άλλες δραστηριότητες, τίς όποίες θά μπορούσαμε νά άναπτύξωμε ως Έκκλησία, όπως:

**1. Φροντιστήρια για τὰ παιδιά οικογενειῶν πού δέν δύνανται νά ἀντιμετωπίσουν τὰ ἔξοδα.** (Αξιοποίηση σέ κάθε Μητρόπολη, κυρίως στίς μεγάλες, ὅπου ὑπάρχει μεγαλυτέρα δυνατότητα, ἐθελοντῶν καθηγητῶν, πνευματικῶν μας παιδιῶν, ἢ καί ἄλλων, τούς ὁποίους πρέπει νά ἐμπνεύσωμε γι' αὐτή τήν προσφορά τους, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει δυνατότητα).

**2. Ὑποτροφίες σέ φοιτητές.** Ἄν κάποια παιδιά δέν εἶχαν τήν ὑποστήριξη τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο, εἴτε ἀπό κάποιες Ἱερές Μητροπόλεις, θά ἦτο ἀδύνατο νά σπουδάσουν καί μάλιστα κάποια ἐξ αὐτῶν σέ μεγάλα Πανεπιστήμια καί ἐρευνητικά κέντρα τοῦ ἐξωτερικοῦ.

**3. Ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀναφύονται στά Σχολεῖα** μέ τούς οικονομικά ἀδυνάτους μαθητάς. Τό θέμα αὐτό ἔχει μιᾶ ιδιαίτερη δυσκολία, καί γι' αὐτό χρειάζεται μεγάλη λεπτότητα ὡς πρός τήν διαχείρισή του. Ἡ συνεργασία μέ τούς τοπικούς φορεῖς τῆς Ἐκπαιδεύσεως καί τούς δασκάλους, ὥστε ἡ ὅποια βοήθεια νά προσφέρεται (τό καλύτερο εἶναι διά τῆς οἰκογένειας) χωρίς τό παιδί νά στιγματίζεται στό Σχολεῖο.

(Τοῦλάχιστον αὐτό ἐφαρμόζεται στήν Ἱερά Μητρόπολή μας. Ἴσως ὑπάρχουν καί ἄλλοι τρόποι τούς ὁποίους πρέπει νά ἀναζητήσωμε).

**4. Ἡ συνεχῆς παρουσία τοῦ Ἱερέως στήν Ἐνορία.** Γνωριμία μέ τούς Ἐνορίτες. Γνώση τῶν ἐνοριακῶν προβλημάτων. (Ἀσθένειες, ἀπογοητεύσεις κ.λ.π.). Ἐμεῖς πολλάκις δέν κατανοοῦμε τό πόσο εὐεργετική εἶναι ἡ παρουσία μας στόν πόνο καί τήν χαρά τοῦ ἄλλου. Ὅμως εἶναι μεγίστη ἡ ὠφέλεια στούς ἀνθρώπους, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Θεός εὐλογεῖ ὑπέρ ἐκ περισσοῦ τήν ἐλάχιστην, ἔστω, προσπάθειά μας.

## **5. Συνεργασία με Άλλους Φορείς.**

Καλή είναι ή εργασία, αλλά σήμερα απαιτείται συνεργασία, για να προχωρήσωμε.

Στό πλαίσιο αυτής της συνεργασίας διαπιστώνομε, ότι οι περισσότεροι από τους ένασχολουμένους μέ τά κοινά αγνοοῦν βασικά πράγματα για την Ἐκκλησία. Ἡ παρουσία μας σέ συσκέψεις καί ἐκδηλώσεις πού ἀφοροῦν σέ κοινωνικά ζητήματα, είναι εὐεργετική. Δέν ἐπιτρέπει ό χρόνος να αναφερθοῦμε σέ περιστατικά τά όποια βεβαιώνουν, ότι ή παρουσία Κληρικῶν σέ τέτοια fora ὑπῆρξε καταλυτική σέ ανθρώπους, οι όποιοι οὐχί μόνον διά ιδεολογικούς λόγους, αλλά καί ἐξ ἀγνοίας στάθηκαν κατά καιρούς ἀπέναντι στήν Ἐκκλησία.

Ἡ Ἐκκλησία ἐκτός της ἀναφορᾶς για ἄσκηση φιλανθρωπίας σέ προσωπικό επίπεδο, κάνει λόγο καί για την θεσμική συμπόρευση, συνύπαρξη καί συνεργασία Ἐκκλησίας-Πολιτείας, Ἐκκλησίας καί Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης, καί πρωτοστατεῖ σέ αυτή την συνεργασία, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει πρόσφορο ἔδαφος καί από την ἄλλη μεριά. Εὐεργετική ἀπεδείχθη, καί ἀποδεικνύεται, ή συνεργασία Ἐκκλησίας καί Ἰατρικῶν συλλόγων (Κοινωνικά Ἰατρεια-Φαρμακεία κ.λ.π.), μέσα από τά όποια ἀντιμετωπίζονται ποικίλα προβλήματα ἐμπεριστάτων ἀδελφῶν, Ἑλλήνων καί ξένων.

## **6. Ἡ ἐνότητα τοῦ Λαοῦ**

Όλη ή κατάσταση ή όποία ἔχει δημιουργηθῆ στήν χώρα μας, θέτει σέ κίνδυνο αυτή, την ἴδια την ἐνότητα τοῦ Λαοῦ. Αυτό είναι τό τελευταῖο πού θά θέλαμε αυτήν την κρίσιμη ὥρα. Ἐχουν ἤδη ἀλλάξει πολλά στό πολιτικό σκηνικό, ἀφοῦ τά κόμματα τά όποια ἐκυβέρνησαν μετά την μεταπολίτευση, ἔχασαν τό λαϊκό τους ἔρεισμα. Δημιουργήθηκε ἤδη ἕνα κυβερνητικό σχῆμα, τό όποιο ἀγωνίζεται μέ δυσκολία να περισώση την κατάσταση, κάτι πού ἀντιλαμβανόμεθα ὅλοι. Ὁ

Λαός ἔχει ἐκφρασθῆ, εἴτε μνημονιακά, εἴτε κυρίως ἀντιμνημονιακά, ἐκφράζοντας τὴν ἀνησυχία του γιὰ τὸ μέλλον, μετὰ ἀπὸ ὅσα μέτρα συνεχῶς ἐξαγγέλλονται.

Ἐξῆς ὁμῶς ἀπὸ αὐτὸν τὸν διαχωρισμό, ἐξυφαίνεται καὶ ἄλλος διχασμός, πού ἔχει σχέση μετὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν μεταναστῶν.

Τί κρῖμα! Τὸ μεγάλο θῦμα σὲ τέτοιες περιπτώσεις εἶναι ὁ Λαός. Ἡ Ἱστορία εἶναι μάρτυς ἀδιάψευστος. Κάθε φορὰ ἐπλήρωσε μέ τὸ αἷμα του αὐτοῦς τοὺς διχασμούς, πού ἐξυφαίνονται στὴν πολιτικὴ σκηνή, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινοῦν. Ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ τὴν ὥρα καλεῖται νὰ ἐνώση τὸ Λαό, ἔχουσα ὡς μέτρο τὴν ἀγάπη, ἢ ὁποῖα «ἔξω βάλλει τὸν φόβο», καὶ ἢ ὁποῖα καλύπτει ὅλα τὰ κενά, ἀφοῦ θυσιάζεται γιὰ τὸν ἀγαπώμενο, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι.

Οἱ διχασμοὶ βλάπτουν τοὺς πάντες, καὶ βραχυπρόθεσμα καὶ μακροπρόθεσμα. Πάση θυσίᾳ πρέπει νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ δεινὰ ἀπὸ ἓνα τέτοιο διχασμό. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι σ' αὐτὸν τὸν τόπο ἢ μόνη πλέον ἐνοποιὸς δύναμη.

Δέν πρέπει ἢ κρίση τῆς οἰκονομίας νὰ γίνῃ κρίση τῆς Δημοκρατίας (κρίση θεσμῶν καὶ ἀπαξίωσης τῆς πολιτικῆς, λόγω τῆς ἀπογοήτευσης τοῦ Λαοῦ).

Ἡ συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας μετὰ πολιτιστικούς συλλόγους προσφέρει πάρα πολλά ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση. Ἡ ἀξιοποίηση τῆς Παραδοσέως, Θρησκευτικῆς καὶ Ἐθνικῆς-Πολιτιστικῆς, ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἐπίσης μέγα ἐφαλτήριο γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ Λαοῦ μας, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἰδιοπροσωπία του καὶ τὴν δική του ξεχωριστὴ ταυτότητα. Ὑπάρχουν τόσα στοιχεῖα πού μᾶς ἐνώνουν, καὶ τὰ ὁποῖα ἢ Ἐκκλησία, ἢ ἂν θέλετε μόνο ἢ Ἐκκλησία, δύναται νὰ ἀξιοποιήσῃ.

## **7. Μνημόνια καὶ Ἐθνικά θέματα**

Ἐνα ἄλλο πολὺ σημαντικό θέμα εἶναι ἐκεῖνο τῆς σχέσεως τῶν Μνημονίων μετὰ τὰ Ἐθνικά μας ζητήματα. Τὸ θέμα αὐτὸ ἀπασχολεῖ σοβαρὰ τὸν Λαό, ὁ ὁποῖος εὐκαίρως-ἀκαίρως

έκφράζει τήν ἀνησυχία του, καί ἀπευθύνεται στους πνευματικούς του πατέρες, σέ μᾶς δηλαδή, διότι γνωρίζει τήν εὐαισθησία μας, πάνω στά ζητήματα αὐτά. Ἦδη ἀπό τήν ἀρχή συζητεῖται τό θέμα, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ περίφημου ἄρθρου 14 τῆς δανειακῆς σύμβασης, «περί Ἐφαρμοστέου δικαίου καί δικαιοδοσιῶν»<sup>5</sup>.

Δέν θά ἦτο ὑπερβολικό νά εἴπωμε ὅτι γιά ἄλλη μιά φορά, ὡς Ἐκκλησία εὐρισκόμεθα πρό τῶν εὐθυνῶν μας ἔναντι αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἔθνους. Δέν εἴμαστε πολιτικοί. Δέν διεκδικοῦμε τήν ἄσκηση ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Γνωρίζομε τούς διακριτούς ρόλους Ἐκκλησίας-Πολιτείας. Γνωρίζομε ὅμως, ὅτι εἴμαστε πνευματικοί πατέρες, οἱ ὁποῖοι ποιμαίνομε ἕναν Λαό, ὁ ὁποῖος ἐλευθερώθηκε μέ πρωτοστατοῦσα στους ἱερούς ἀγῶνες τήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία προσέφερε ἑκατόμβες ἡρώων καί μαρτύρων. Ὅχι μόνο Κληρικούς ὅλων τῶν βαθμίδων, ἀλλά καί ἀπλούς πιστούς, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν τό αἷμα τους ὑπέρ τῆς ἀγίας καί ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως καί τῆς φιλότατης ἡμῶν Πατρίδος. Ἄς ἐνθυμηθοῦμε τό ἱερό καί πανσεβάσμιο νέφος τῶν κλεινῶν Νεομαρτύρων μας.

Μακαριώτατε, Ἀδελφοί μου, δέν θά μπορούσα νά παραλείψω καί κάποια ἄλλα στοιχεῖα ἐπί τοῦ συγκεκριμένου

---

<sup>5</sup> (1) Ἡ παροῦσα Σύμβαση, καθὼς καί κάθε ἐξωσυμβατική ὑποχρέωση πού τυχόν προκύψει ἀπό τήν παρούσα ἢ σέ σχέση μέ τήν παρούσα Σύμβαση, διέπεται καί ἐρμηνεύεται σύμφωνα μέ τό Ἀγγλικό δίκαιο. (2) Οἱ συμβαλλόμενοι ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωση νά ὑποβάλουν ὁποιαδήποτε διένεξη προκύψει σχετικά μέ τήν νομιμότητα, τήν ἰσχύ, τήν ἐρμηνεία ἢ τήν ἐκτέλεση τῆς παρούσας Σύμβασης στήν ἀποκλειστική δικαιοδοσία τοῦ Δικαστηρίου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης. (3) Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης εἶναι πλήρως δεσμευτικές καί ἐκτελεστές ἀπό τά συμβαλλόμενα μέρη. (4) Οἱ Δανειστές μπορεῖ νά ἐκτελέσουν, ἢ νά ἐπιδιώξουν νά ἐκτελέσουν ὁποιαδήποτε ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, ὅπως ὀρίζεται στήν παρούσα, ἢ ἄλλα δικαιώματα κατά τοῦ Δανειολήπτη, στά δικαστήρια τῆς χώρας τοῦ Δανειολήπτη. (5) Μέ τήν παρούσα ὁ Δανειολήπτης, ἀμετάκλητα καί ἄνευ ὄρων παραιτεῖται ἀπό κάθε ἀσυλία πού ἔχει ἢ πρόκειται νά ἀποκτήσει, ὅσον ἀφορᾷ τόν ἴδιο ἢ τά περιουσιακά του στοιχεῖα, ἀπό νομικές διαδικασίες σέ σχέση μέ τήν παρούσα Σύμβαση, περιλαμβανομένων, χωρίς περιορισμούς, τῆς ἀσυλίας ὅσον ἀφορᾷ στήν ἄσκηση ἀγωγῆς, δικαστική ἀπόφαση ἢ ἄλλη διαταγή, κατάσχεση, ἀναστολή ἐκτέλεσης δικαστικῆς ἀπόφασης, ἢ προσωρινή διαταγή, καί ὅσον ἀφορᾷ στήν ἐκτέλεση καί ἐπιβολή κατά τῶν περιουσιακῶν στοιχείων του, στόν βαθμό πού δέν τό ἀπαγορεύει ἀναγκαστικός νόμος.

θέματος. Βρισκόμαστε πρό πρωτοφανούς μανίας ἐναντίον τῶν ἱερῶν καί τῶν ὁσίων μας. Διαστρεβλώνεται καί παραχαράσσεται ἡ ἱστορία μας, ἀλλοιώνεται ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, μετατοπίζεται τό κέντρο βάρους τῆς Ἐκπαιδύσεως, ἡ ὁποία πλέον ἀσχολεῖται μέ τίς θετικές περισσότερο καί ἐλάχιστα μέ τίς ἀνθρωπιστικές ἐπιστῆμες.

Οἱ δύο βασικοί πυλῶνες πού τροφοδοτοῦσαν τά παιδιά μας, καί τά βοηθοῦσαν νά προχωρήσουν καί νά σταθοῦν στά πόδια τους, ἡ Οἰκογένεια δηλαδή, ὡς ἀνεφέρθη προηγουμένως, καί τό Σχολεῖο, πληγώθηκαν, τσακίστηκαν, ἀπώλεσαν τήν πνευματική καί ἠθική τους δύναμη, μέ τρόπο συστηματικό, καί μέ σατανικό σχέδιο καί μέθοδο πού ἐφαρμόστηκε ἐπί σειρᾶ ἐτῶν, χωρίς δυστυχῶς, νά ἀντιδράσωμε οἱ Ἕλληνες, ὡς ἔπρεπε.

Ἡ ἀθεΐα κάνει θραύση, καί ὁ μηδενισμός σαρώνει τά Σχολεῖα, καί τήν τρίτοβάθμια κυρίως ἐκπαίδευση.

Ἐχαιρέτισε, Μακαριώτατε, ὁ Λαός τήν δυσαρέσκεία Σας καί τήν στάση Σας ἐναντι τῶν ὑβριστῶν τοῦ γένους μας, καί ἐχαροποιήθη τά μέγιστα μέ τήν ἀπάντησή σας σέ πρόσωπο, τό ὁποῖον μέ ἐπηρμένην ὄφρυν ἐστράφη, καί ἀκόμη θέλει νά στρέφεται ἐναντίον τῶν ζωπύρων τοῦ Γένους μας, ὑπηρετώντας παρωχημένες ἐποχές καί ἰδεολογίες, πού δοκιμάστηκαν ἀλλοῦ καί παταγωδῶς ἀπέτυχαν.

**Ἔχομε χρέος νά σταθοῦμε ἐπάξια στίς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν, καί νά ὑπερασπιστοῦμε τά ἱερά καί ὄσια τοῦ Γένους μας.** Εἶναι ἀπαίτηση τοῦ Λαοῦ μας. Ἔχει κρεμαστεῖ ἀπό τά χεῖλη μας. Περιμένει καί ὡς πρός τό σημεῖον αὐτό παράκληση. Ἔχομε τόν τρόπο, γνωρίζομε τήν μέθοδο, διαθέτομε τήν ἐμπειρία· ἄς προχωρήσωμε μέ διάκριση. Πρέπει μέ τήν γνήσια εὐγενική ἑλληνική φωνή μας, νά στηρίξωμε τόν προδομένο Λαό μας, ἂν ἐπιθυμοῦμε νά σταθοῦμε στό ἴδιο βάθος μέ τούς ἥρωες Κληρικούς πού διεδέχθημεν, εἰ δ' ἄλλως θά πέσωμε, ἢ μᾶλλον θά μᾶς κατεβάσουν, ὡς μή δυναμένους νά ἀνταποκριθοῦμε στίς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν.



Χρειάζεται ενότητα, προκειμένου νά σταθοῦμε ἐνάντια στό τέρας τῆς ἀποχριστιανοποίησης τοῦ Ἔθνους μας καί τῆς ἀποϊεροποίησης τῆς ζωῆς μας.

Θεωρῶ ὅτι μέ τήν λεπτότητα πού ἀπαιτεῖται, δέν πρέπει νά ἀφήνωμε, κατά τό κοινῶς λεγόμενον, νά πέφτη τίποτε κάτω. Ὁ λόγος μας δυναμικός, ἀληθινός, προφητικός νά διεγείρη ψυχάς καί καρδίας, ὥστε νά ψυχωθῇ ὁ Λαός, πού ἔχει πεσμένο ἠθικό, καί τόν κατάντησαν ζαλισμένο κοπάδι, ὡς προανεφέρθη.

Γνωρίζω ὅτι θά μᾶς κατηγορήσουν καί θά μᾶς πολεμήσουν. Θά δυσχεράνουν τό ἔργο μας, ὅμως τό ἔναυσμα τοῦ ἡρωισμοῦ εἶναι ἡ δυσχέρεια.

Μακαριστός Ἱεράρχης εἶχε εἶπει, προφητικῶ, θά ἔλεγα, τῶ τρόπῳ, ὅτι ἐμεῖς οἱ νεώτεροι Ἀρχιερεῖς θά ζήσωμε σέ πολὺ δύσκολες ἡμέρες καί καιρούς, καί θά κληθοῦμε νά διαχειρισθοῦμε δύσκολες καταστάσεις. Μήπως καί οἱ παλαιότεροι ἀπό ἐμᾶς δέν ἐβίωσαν παρόμοιες δυσκολίες; Καιροί, βλέπετε, παράλληλοι. Ἀγωνίσθηκαν τότε γιά τά ἔθνη μας δικαιώματα καί τήν ἐθνική μας κυριαρχία. Γιά τήν Μακεδονία, γιά τήν Βόρειο Ἡπειρο, γιά τήν Θράκη, γιά τήν Κύπρο, γιά τίς ἀλησμόνητες πατρίδες τῆς Ἀνατολῆς. Ἐκεῖνοι ἔγραψαν ἱστορία μέ χρυσά γράμματα. Καί ἐμεῖς ἀγωνιζόμεθα, καί προσωπικῶς ὑποκλίνομαι στόν ἀγῶνα πολιῶν καί σεβασμίων Ἀδελφῶν, ἀλλά καί τῶν νεωτέρων, ὀλοκλήρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, κυρίως τῶν ἀκριτῶν Ἱεραρχῶν καί ἄλλων τῶν Βορείων Ἐπαρχιῶν (ὅπως λέγει ὁ σεβαστός μας Ἅγιος Θεσσαλονίκης στούς λόγους του), ἀλλά «τό καλύτερον εἶναι ὁ ἐχθρός τοῦ καλοῦ». Ἄς ἀφήσωμε τίς ὅποιες μικρές διαφορές ἢ ἀνθρώπινες διαφωνίες καί ἄς ἐνωθοῦμε, προκειμένου νά διασώσουμε ὅ,τι ἀπέμεινε σ' αὐτόν τόν τόπο, καί νά στηρίξωμε τόν Λαό μας.

Βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά πραγματικότητα. Ἡ Πατρίδα μας πορεύεται ὀδηγουμένη ἀπό τούς Πολιτικούς. Αὐτοί ἐκπαιδεύουν τά παιδιά μας. —Γιατί ὅμως τό ἐκπαιδευτικό σύστημα ἀφήνει ἀγράμματα τά παιδιά; Αὐτοί νομοθετοῦν. —Γιατί ὅμως ὑπάρχει τόση παρανομία καί παραβατικότητα; Αὐτοί ἐνδιαφέρονται γιά τήν ποιότητα ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

—Γιατί όμως υπάρχει τόση φτώχεια και μιζέρια, και καταδικάσθηκαν τόσα παιδιά μας και μεγαλύτεροι αδελφοί μας στην ανεργία; Αυτοί έχουν στά χέρια τους την υγεία του Λαού και αυτοί διαχειρίζονται τόν ιδρώτα του. —Γιατί όμως σε κάθε χῶρο τόσα προβλήματα μαστίζουν τόν Λαό;

Ὁ Λαός τώρα μᾶς θέλει κοντά του. Θέλει νά ἀρθρώσωμε λόγο, νά υπερασπιστοῦμε τά πνευματικά, ἀλλά και βιωτικά δικαιώματά του. Τά παιδιά κοιτοῦν στά μάτια τήν μάνα, και ἀλλοίμονο ἂν ἐκείνη ἀδιαφορήσῃ γιά τήν προστασία τους.

Τά ἐγκλήματα πού ἔχουν διαπραχθῆ εἰς βάρος τοῦ Λαοῦ εἶναι μεγάλα, και εἶναι φύσεως πλέον πνευματικῆς· γι' αὐτό και ἀφοροῦν ἄμεσα τήν Ἐκκλησία. Δυστυχῶς ἰσχύει τό: *«Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός»* (Ρωμ. Γ', 12). Ἡ Ἐκκλησία ἀπέμεινε. Πρέπει νά τά λάβωμε ὅλα αὐτά σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν μας, και νά ὀργανώσωμε τήν ποιμαντική μας δραστηριότητα και εὐθύνη, ὄχι μέ σύγχρονες, ψεύτικες, ἐκκοσμικευμένες, δυτικοτραφεῖς πρακτικές, ἀλλά μέ ἀγιοπνευματικό σχεδιασμό και συνείδηση εὐθύνης ἔναντι Θεοῦ και ἀνθρώπων.

Στήν προσπάθεια νά ἐπιλύσωμε τά προβλήματα, τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ὁ Λαός, δέν θά ὑποκαταστήσωμε τήν Πολιτεία, τῆς ὁποίας ὁ ρόλος και τό ἔργο δέν συμπίπτει μέ τό δικό μας. Ἐμεῖς γνωρίζομε ὅτι τά προβλήματα ἔχουν θεολογικό – ὑπαρξιακό βάθος, και ὅτι ἡ λύση τους εὐρίσκεται και προαγματοποιεῖται μέσα ἀπό τήν πνευματικότητα, τήν θεολογία και ἀνθρωπολογία.

*Νά τονώσωμε τό Ἐθνικό αἶσθημα τοῦ Λαοῦ μας.* Τήν πληγωμένη ὑπερηφάνειά του, τό τρωμένο κῦρος του. Ἦτο πολύ ἐνοχλητικό, ταπεινωτικό γιά μᾶς, τό ὅτι στά διάφορα blogs στό ἐξωτερικό, ὅταν παρήλαυνε ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλάδος στό Στάδιο τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων τοῦ Λονδίνου πρό ὀλίγου καιροῦ, ἐφιλοξενήθησαν διάφορα σχόλια εἰς βάρος τῆς Πατρίδος μας. Πολύ ἐστοίχισε, πιστεύω, αὐτό στούς ἀθλητές μας.

Ακόμη, τά ὅσα γράφονται κατά καιρούς στόν ξένο τύπο εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἐπιβαρυντικά τοῦ ὅλου κλίματος ἀπελπισίας, τό ὁποῖο ἔχει καταλάβει τόν Λαό μας.

Δέν θά παραλείψω ἐδῶ, νά σημειώσω τά δημοσιεύματα τῆς Γαλλικῆς Ἐφημερίδος «LE MONDE» εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προερχόμενα μάλιστα ἀπό γραφίδα, φεῦ, Ἑλληνίδος. Σωστά ἔπραξε ὁ Μακαριώτατος καί ἡ Ἱερά Σύνοδος, πού ἀντέδρασε γιά τήν συκοφαντική αὐτή δυσφήμιση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς πατρίδος μας.

*Ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί Πολιτιστικῆς Ταυτότητος, νά παρακολουθῆ σέ συνεργασία μέ ἄλλες ἐπιτροπές, καί μέ τίς κατά τόπους Ἱερές Μητροπόλεις τά θέματα, καί νά ἐνεργῆ κατάλληλα. Ἡ βοήθεια μας στό σημεῖο αὐτό καί πρός τήν Πολιτεία, θά εἶναι πολύτιμη. Ὅλοι ἀγαπᾶμε τήν Πατρίδα μας. Ποιός θά ὑπῆρχε γιά τήν Πολιτεία καλύτερος Σύμβουλος, μέ τήν διάκριση βεβαίως πού ἀπαιτεῖται πάντοτε, γιά τέτοια θέματα; Πολλάκις ἐκφέρουν γνώμη ἄσχετοι μέ τά ζητήματα αὐτά ἢ καί ἄνθρωποι πού δέν ἀγαποῦν τόν τόπο, ἀδαεῖς περὶ τήν ἱστορία κ.ο.κ. Ἐμεῖς πονᾶμε γιά κάθε σπιθαμή αὐτῆς τῆς γῆς, κλαῖμε γιά τήν ἱστορία μας, θυσιαζόμαστε γιά τήν πορεία τοῦ τόπου μας.*

Γιά νά ἀποδώσῃ ὁμως ἡ ποιμαντική μας στήν ἐποχή τῶν μνημονίων, καλούμαστε νά ἀξιοποιήσουμε τό ἔμψυχο ὑλικό μας.

## **8. Τό ἔμψυχο ὑλικό πού διαθέτομε γιά τήν ποιμαντική μας διακονία**

Ἡ Ἐκκλησία διαθέτει μεγάλα ἀναστήματα, σέ ὅλους τούς βαθμούς τῆς Ἱερωσύνης, γιά νά ἀνταποκριθῆ στίς αὐξημένες καί εἰδικές πλέον πνευματικές ἀνάγκες. Καί Ἀρχιερεῖς καί καταξιωμένους Ἱερεῖς, ἀλλά καί ζηλωτάς, μετ' ἐνθέου ζήλου καί κατ' ἐπίγνωσιν, Μοναχοῦς καί Μοναχάς. Προσωπικότητες κύρους, ἀρετῆς, ἐκκλησιαστικοῦ ἠθους, ἐμφορομένους ὑπό

τοῦ πνεύματος τῆς θυσίας, οἱ ὅποιοι μέ ζέση ψυχῆς συμβάλλουν στό σωτήριο ἔργο καί στήν ἀγία ἀποστολή, πού καλούμεθα νά ἐπιτελέσωμε, εἰδικά στίς δύσκολες ἡμέρες μας.

Ὅλοι μας εἶμαστε ἔτοιμοι, αὐτή τήν ὥρα πού ὅλο τό οἰκοδόμημα τῆς χώρας μας ἀπειλεῖται μέ κατάρρευση —τήν ὁποία πιστεύομε ἀκράδαντα, ὅτι δέν θά ἐπιτρέψη ὁ Θεός, οὔτε εἰς πνευματικό, οὔτε εἰς γενικώτερο ἐπίπεδο— νά προσφέρωμε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας, ὡς συνέβη διαχρονικά, προκινδυνεύοντες ὑπέρ τοῦ Λαοῦ, τόν ὁποῖο μᾶς ἐνεπιστεύθη ὁ Θεός.

Ἡ πραγματικότης, ἀλλά καί οἱ διάφορες στατιστικές βεβαιώνουν ὅτι ἕνα πολύ μεγάλο ποσοστό, πού ξεπερνάει τό 75%, μέ πρωτοπόρους τούς νέους, ἐμπιστεύεται τήν Ἐκκλησία. Καί ὅλα αὐτά, παρά τό ὅτι ἐπί τόσα ἔτη μᾶς διασύρουν καί μᾶς χτυποῦν ἀνελέητα, μή ὑπολογίζοντες ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό στήριγμα καί ἡ μάνα τοῦ Λαοῦ. Ἄν εἶχαμε περισσότερες δυνατότητες καί ἄνεση μεγαλυτέρα σήμερα, θά ἠδυνάμεθα ἀκόμη πιό μεγάλη, τεράστια, ἀνυπολόγιστη ὑπηρεσία, νά προσφέρωμε στόν κόσμο, ξέχωρα ἀπό τήν πνευματική του στήριξη.

*Πρέπει νά διαψεύσωμε ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μᾶς θέλουν ὡς ἕνα κατάλοιπο μουσειακῆς μνήμης γιά τήν κοινωνία μας, γιά τήν Πατρίδα μας.*

*Σήμερα αὐτός ὁ τόπος χρειάζεται συγχρόνους ἱεραπόστολους, ἡγέτες, πνευματικούς ἐπαναστάτες, οἱ ὅποιοι θά ἀναταράξουν τά λιμνάσαντα καί λιμνάζοντα ὕδατα, καί θά ἀναβαθμίσουν τόν τόπο πνευματικά, μέσα ἀπό τήν μία Πίστη, τήν Ὁρθόδοξη σωτήρια Πίστη, ὁδὸ καί πορεία.*

Τώρα εἶναι ἡ κρίσιμη ὥρα τῆς Ἐκκλησίας, γιά νά μπορέση μέσα ἀπό τήν παρουσία, καί τήν πνευματική, καί ἐν γένει ἐργασία πνευματοφόρων, δυναμικῶν, ἁγίων Κληρικῶν, ὄχι ἀπλῶς νά δείξη μέ ἀναφορές μόνο στό παρελθόν, ἀλλά καί μέ τήν θυσιαστική ἐμπειρία τοῦ παρόντος, τί μπορεῖ καί τί ἔχει νά προσφέρει στόν κόσμο.

Τώρα, πού ὀρθώνεται ἐνώπιόν της ἡ πελώρια ἀναζήτηση καί κραυγή αὐτοῦ τοῦ προδομένου Λαοῦ γιά σωτηρία, ἀλλά καί τό δικό της τεράστιο χρέος ἔναντι Θεοῦ καί ἀνθρώπων.

Ὅμως, ὅπως ἐλέχθη ἤδη, «τό καλύτερο εἶναι ἐχθρός τοῦ καλοῦ» καί γιά τόν λόγο αὐτό ἀξίζει τόν κόπο, νά κάνωμε κάποιες σκέψεις.

Θεωρῶ ὅτι ἕνα ἀπό τά ἐκφραστικώτερα κείμενα, σύν τοῖς ἄλλοις, πού ἔχει γραφή γιά τήν ἀξία καί τήν προσφορά τοῦ Ἱερέως εἶναι τό ἐξῆς χωρίο τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου:

*«Ἄπει λύχνον ὁ Θεός Ἱερέα, καί τίθησιν αὐτόν ἐπί τήν λυχνίαν τῆς Αὐτοῦ φωτοφόρου καθέδρας, ἵνα ἐξαστράπτῃ φωτισμόν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καί δογμάτων καί πράξεων».*

Διαθέτομε ἄρα γε τέτοιο ὑλικό; Πιστεύω ὅτι τά πράγματα χρῆζον βελτιώσεως.

Ἔχομε Ἱερεῖς Ἁγίους καί κατηρτισμένους, ἀλλά στό σύνολό του ὁ Ἱερός μας Κλήρος χρειάζεται ἔμπνευση καί τό ὑλικό, πού θά τοῦ χρησιμεύσῃ ὡς κινητήριος δύναμις. Αὐτό πρέπει ἰδιαίτερος νά μᾶς ἀπασχολήσῃ. Μήν ἐλπίζετε στήν Ἐκκλησιαστική Ἐκπαίδευση. Ἐφ' ὅσον ἐμεῖς ὡς Ἐκκλησία δέν τήν ἔχομε στά χέρια μας, ἐλάχιστα θά ἐπιτύχωμε. Πρέπει μάλιστα νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καί ἡ κατά καιρούς ἀρνητική στάση τῆς Πολιτείας ἔναντι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολείων, τά ὁποῖα ἐπιθυμεῖ νά καταργήσῃ, καί ἐφευρίσκει παντοίους τρόπους γιά νά τό ἐπιτύχῃ.

Δέν θά ἀναφερθῶ στά δικά μας ἡμαρτημένα πάνω στό θέμα αὐτό· ἐξ ἄλλου εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστά, καί πολλάκις ἔχει γίνει λόγος γιά αὐτά τά θέματα.

Ἔχουν οἱ Κληρικοί μας τά πνευματικά ἐφόδια, τά ὁποῖα ἀπαιτοῦνται γιά τήν ἀσκηση τῆς ποιμαντικῆς τους διακονίας σ' αὐτή τήν τόσο δύσκολη καί ἀπνευματίστη ἐποχή;

Οἱ καιροί εἶναι δύσκολοι καί ἀπαιτοῦν:

**1. Κατάρτιση μέ θεολογικές γνώσεις,** ὥστε οἱ Ἱερεῖς νά δύνανται νά συζητοῦν, νά συνομιλοῦν, νά ἔχουν ἐπιχειρήματα, ὅταν εὐρίσκονται ἀντιμέτωποι μέ ἀνθρώπους πού θέτουν ποικίλα ζητήματα. Ἐπίσης χρειάζεται ἐπιμόρφωση τῶν Ἱερέων

μας μέσα από ειδικά σεμινάρια. Απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων πάνω σε συγκεκριμένα θέματα, ώστε να δύνανται επί συγκεκριμένων θεμάτων να εκπροσωπούν την Ἐκκλησία. Εἶναι λάθος να μιλοῦν ὅλοι γιά ὅλα. Ἡ ἀληθής ὁμως θεολογία προέρχεται ἀπό τήν οὐσιαστική βαθειά σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. Ἀπό τήν προσευχή, τήν νηπτική ζωή καί θεωρία. «Εἰ θεολόγος εἶ, ἀληθῶς προσεύξη καί εἰ ἀληθῶς προσεύχη, θεολόγος εἶ» (Ἅγιος Νεῖλος, P.G 79, 1180). Οἱ θεούμενοι ἄνθρωποι μόνο, μποροῦν νά φωτίσουν τά σκοτάδια, νά γίνουν παρακλήτορες, καί νά ὀδηγήσουν στήν σωτηρία.

**2. Θερμουργό ζήλο** γιά τό ἱερό καί ἅγιο Λειτουργημά μας. «Ἄρκεῖ εἷς ἄνθρωπος ζήλω πεπυρωμένος ὀλόκληρον δῆμον διορθώσασθαι» (Ἰω. Χρυσ. *Εἰς Ἀνδριάντας*, PG 49, 34). Νά ἔχουν κάνει τήν Ἐκκλησία, τόν Ναό, σπίτι τους, καί αὐτήν ἀκόμα τήν οἰκογένειά τους θεραπαινίδα τοῦ Θεοῦ καί τοῦ Λαοῦ. Ὁ Λαός μας χρειάζεται ἐπανευαγγελισμό. Ἄς σημειωθῇ ὅτι κατά τίς δύσκολες αὐτές ὥρες καιροφυλακτοῦν οἱ αἰρετικοί κατά τήν γνωστή σέ ὅλους μας τακτική τους, προκειμένου νά κατασπαράξουν τά πρόβατα. Ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει: «Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καί παντί τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἔθετο Ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διά τοῦ ἰδίου αἵματος. Ἐγώ γάρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετά τήν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μή φειδόμενοι τοῦ Ποιμνίου» (Πραξ. κ', 28-29).

**3. Ὑπομονή**, γιατί τό ἔργο εἶναι καί δύσκολο καί ἐξαιρετικά ἐπίπονο.

**4. Ἀσκητική ζωή.** Νά ἀπαλλαγοῦμε ὅλοι μας ἀπό τήν κοσμική νοοτροπία καί τήν προκλητική ἐμφάνιση. Ὁ κόσμος ἀναζητεῖ ἀσκητικό ἦθος καί ἀγιοπατερικό ὕφος. Οἱ παληές ἐποχές καί τά αὐτονόητα ἔχουν τελειώσει. Ἡ λιτότητα στήν ζωή μας, ἡ ταπείνωση, ἡ ἔκφραση τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης γιά τόν ἄνθρωπο, εἴτε στήν χαρά, εἴτε στόν πόνο, οἰκοδομοῦν τήν πνευματική σχέση τοῦ ποιμένου μέ τόν Λαό. Ἡ ποιμαντική ἀπό τό Γραφεῖο καί ἡ τηλεποιμαντική ἔχουν πρό πολλοῦ τελειώσει. Οἱ πομπώδεις ἐκδηλώσεις ἐλάχιστα προσφέρουν.

**5. Η μεταξύ μας ένότητα,** πού πρέπει νά προάγεται ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀγάπης, παραμεριζομένων τῶν ὅποιων μεταξύ μας διαφορῶν. Ὁ Λαός ἀπογοητεύεται, ὅταν ἀντιλαμβάνεται μεταξύ μας χάσματα, διότι ἔχει τό ἰδικό του αἰσθητήριο μέ λεπτότητα καί ἀκρίβεια.

#### **6. Τό θέμα τῆς ἐπανδρώσεως τῶν Ἱερατικῶν κενῶν.**

Το πρόβλημα τό ὅποιο ἀντιμετωπίζομε κατά τά τελευταῖα ἔτη εἶναι τεράστιο, ἀφοῦ δέν διορίζονται πλέον Ἱερεῖς, ἔνεκα τῶν μνημονίων.

Ἄν συνεχισθῇ ἡ κατάσταση αὐτή, φοβοῦμαι ὅτι ἡ ὑπαιθρος, ἀλλά καί Ναοί μεγάλων πόλεων, θά μείνουν χωρίς Ἱερεῖς, μέ ἀπρόβλεπτες πνευματικές συνέπειες γιά τόν Λαό.

Δυστυχῶς, ἐνῶ ἐμεῖς συγκακοπαθοῦμε μέ τόν Λαό, καί συμμεριζόμενοι τίς πολλές καί ποικίλες δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζει ἡ Πατρίδα μας, δέν προβαίνομε σέ χειροτονίες Ἱερέων, προκειμένου νά μήν ἐπιβαρύνωμε τό Κράτος μέ διορισμούς, σέ κάποιες περιπτώσεις, ὡς ἐπληροφορήθημεν, στό ἐγγύς παρελθόν ἡ Πολιτεία δέν ἔπραξε τό ἴδιο.

Θεωρῶ ὅτι χρειάζεται πλέον ἕνα σχέδιο ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀντιμετώπιση αὐτῆς τῆς τόσο μεγάλης δυσκολίας. Τό σχέδιο αὐτό πρέπει νά ἔχη δύο σκέλη.

Τό πρῶτο εἶναι ἡ στάση μας, ὡς πρὸς τό θέμα αὐτό, ἐναντι τῆς Πολιτείας. Μέ παρρησία πρέπει νά θέσωμε τό ζήτημα τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ Λαοῦ μας μέ τόν διορισμό Ἱερέων. Εἶναι ἄδικο, γιά τήν Ἐκκλησία γιά τόν Ὁρθόδοξο Ἑλληνικό Λαό, τό ὅτι δέν διορίζονται Κληρικοί γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν λειτουργικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου μας. Δέν εἶναι δυνατόν νά ἰσχύει γιά τόν Ἱερό Κλῆρο ὅτι γιά τούς Δημοσίους Ὑπαλλήλους καί νά συρρικνώνεται ἡ λειτουργική παρουσία τῶν ποιμένων ἕξαιτίας τῆς δραματικῆς μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ των. Πῶς θά θεραπευθοῦν οἱ τόσες πνευματικές ἀνάγκες; Στήν ὑπαιθρο μόνο ὁ Ἱερεὺς ἀπέμεινε, ἂν ἀπέμεινε. Ἀπό τήν παρουσία τοῦ καλοῦ Ἱερέως πηγάζει ἡ ἐλπίδα καί ἡ ὑπομονή.

Καί τό δεύτερο. Τί θά κάνωμε πλέον ἐμεῖς ὡς Ἐκκλησία ἐσωτερικά πρὸς ἀντιμετώπιση αὐτῆς τῆς δυσκολίας;

Τά πράγματα, ἤδη ἄλλαξαν. Ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκεται πρό τεραστίων, κοσμογονικῶν ἀλλαγῶν καί πρέπει πλέον μέ τά νέα δεδομένα νά προχωρήσῃ, γιατί αὐτός εἶναι ὁ σκοπός καί προορισμός της. Δέν εἶναι δυνατόν νά σταματήσῃ ἡ σωτήρια πορεία μας καί τό ποιμαντικό καί ἱεραποστολικό μας ἔργο, ἔστω καί ἂν σταματήσουν νά μᾶς πληρώνουν καί νά διορίζουν Ἱερεῖς.

Δυστυχῶς, ἐπαναπαυθήκαμε τόσα χρόνια στίς «δάφνες μας», καί εὐρισκόμεθα ἤδη «ξεσκεπάστοι», κατά τό κοινῶς λεγόμενον, πρό τῶν νέων ἀλλαγῶν καί ἀπαιτήσεων.

Σωστά μιᾶμε περί τῶν ὅσων μᾶς ἤρπασαν κατά καιρούς, γιά τήν καταλήστευση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, περί τῶν ὅσων κατεπάτησαν, καί πού εἶναι —ὡς εὐστόχως μέ πόνο ψυχῆς καί μέ παρρησία ἔχει λεχθῆ καί ἀπό τόν Μακαριώτατο καί ἀπό ἄλλους Ἀρχιερεῖς— τό 96% τῆς περιουσίας αὐτῆς. Καί δέν θά πάψωμε νά τό λέγωμε καί νά ἀπαιτοῦμε τήν ἄρση τῆς ἀδικίας, μέ παρρησία καί θάρρος, διότι αὐτά δέν εἶναι δικά μας, ἀλλά τοῦ Λαοῦ καί ὑπέρ τοῦ Λαοῦ τά ἐχρησιμοποίησε καί τά ἀξιοποίησε, ἀλλά καί ὅσα ἀπέμειναν τά ἀξιοποιεῖ ἡ Ἐκκλησία, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία δέν τήν ἐμποδίζει. Ἡ μισθοδοσία τῶν Ἱερέων μας εἶναι ἀποτέλεσμα εἰδικῶν συμβάσεων μέ τήν Πολιτεία. Δέν κάνουν χάρη στούς Ἱερεῖς μας δίδοντας τόν μισθόν. Αὐτά προέρχονται ἀπό τήν ἐκκλησιαστική περιουσία, πού πῆρε κατά καιρούς τό κράτος. Ὅλα αὐτά τυγχάνουν τοῖς πᾶσι γνωστά. Ἀλλά τώρα ἰσχύει μᾶλλον τό, «οὐκ ἂν λάβοις, παρά τοῦ μή ἔχοντος». Ἀνάγκη καί καιρός νά ὀργανωθοῦμε.

Ὁ ὀρισμός εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἀπαρτιζομένης ἀπό κατάλληλα πρόσωπα, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς καί λαϊκά στελέχη (ἀξιοποίηση τῶν μελῶν τοῦ ΙΣΚΕ), γιά τήν εἰς βάθος μελέτη τοῦ θέματος, θά βοηθήσῃ πολύ.

Πρέπει νά μᾶς ἀπασχολήσῃ τό πῶς θά καλύψωμε τίς ἱερατικές ἀνάγκες καί πῶς θά βοηθήσωμε τοὺς Ἱερεῖς μας, νά ἀσκῆσουν τά καθήκοντά τους τήν ὥρα πού πολλοί ἀπό αὐτούς πένονται. Ἡ Ἐπιτροπή αὐτή πρέπει νά μελετήσῃ τά περί χειροτονίας ἐργαζομένων σέ ἄλλες ἐργασίες συμβατές μέ Ἱερατικό Λειτουργημάτων καί ἀξίωμα, χειροτονίες



συναξιούχων έμφορουμένων μέ ιερό ζήλο, ασφάλιση  
Ίερέων πού χειροτονούνται έκτός μισθολογίου, κλπ.<sup>6</sup>.

Μέ τέτοιο έμψυχο ύλικό μπορούμε νά έλπίζουμε στήν  
άνασυγκρότηση τής Ένορίας.

## **9. Η άνασυγκρότηση τής Ένορίας**

Η Ένορία είναι τό κύτταρο τής Έκκλησιαστικής ζωής. Άν  
δέν λειτουργή σωστά ή Ένορία, τό έκκλησιαστικό έργο δέν  
προάγεται. Η Ένορία είναι ή οικογένεια, τό σπίτι, ή συντροφιά,  
ή συμπαράσταση, ό χώρος πού άναπαύει τίς ψυχές, γιατί  
βρίσκουν θαλπωρή, λόγο παραμυθίας και προσφορά άγάπης.

Έκει ό άνθρωπος συνατά τον άνθρωπο πού τόσο λείπει  
άπό τήν ζωή μας σήμερα, άφου χάθηκαν οι ανθρώπινες  
σχέσεις. Κυρίως όμως, στήν Ένορία, μέσα άπό τό  
Έκκλησιαστικό σωμα και τήν Λειτουργική και Εύχαριστιακή  
ζωή και Τράπεζα, ό άνθρωπος συναντάει τον Λυτρωτή και  
Σωτήρα του, τον Ίησού Χριστό.

Ο άνοιχτός Ναός, ή άγάπη του Ίερέως, ή άνοιχτή καρδιά  
και άγκαλιά για νά δέχεται τους ανθρώπους, ό γλυκύς και  
παραμυθητικός λόγος, ή θαλπωρή ως αντίδοτο τής μοναξιάς  
και τής σύγχρονης παγωμάρας πού δημιουργεί ή άπανθρωπιά,  
στηρίζουν, βοηθούν και ενισχύουν τους ανθρώπους,  
νοηματοδοτούν τήν ζωή, άναπληρώνουν τήν χαμένη σήμερα  
οικογένεια.

Τώρα πιά ή Ένορία πρέπει νά λειτουργή επί 24ώρου  
βάσεως. Η κάλυψη και των ύλικων άναγκών θεραπεύεται  
άριστα διά τής Ένορίας, άφου ή ζωή είναι κοινή για όλα τά  
μέλη. Θα μπορούσαμε στό σημείο αυτό νά θυμηθούμε τον Ίερό  
Χρυσόστομο, ό όποιος λέγει γενικά για τήν Έκκλησία, όμως  
ισχύει πιστεύω ειδικά για τήν Ένορία, **«Οίκία κοινή ή Έκκλησία.  
Οικός έστιν ή Έκκλησία πατρικός. Μήτηρ ή Έκκλησία των  
οικείων τέκνων και λιμήν πνευματικός...»**.

---

<sup>6</sup> Στήν Ίερά Μητρόπολη Πατρών αντιμετωπίζομε ήδη περιπτώσεις  
δύσκολες, ιερατικών οικογενειών, πού έχουν προβλήματα επιβίωσης, ένεκα  
δανείων, κλπ.

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου γράφει για την Ένορία: «Η κάθε Ένορία είναι ένα μικρό κύτταρο και γνώρισμα της Εκκλησίας, δηλαδή, είναι πνευματική οικογένεια, πνευματικό ιατρείο, πνευματικό λιμάνι. Αυτό εκδηλώνεται με πολλούς τρόπους, ήτοι με την Θεία Λειτουργία, τις Ίερες Ακολουθίες, τὰ Ίερά Μυστήρια, τό κήρυγμα καί τήν κατήχηση, τήν φιλανθρωπία καί τίς κοινωνικές δραστηριότητες» (Ενιαύσιο, 2010, σελ. 39).

Τώρα, στίς δύσκολες ώρες πού περνούν οί άνθρωποι, φαίνεται ιδιαίτέρως ό ευεργετικός ρόλος τής Ένορίας. Η συγκέντρωση τών νέων, οί αθλητικές δραστηριότητες, οί πολιτιστικές καί παραδοσιακές τελετές, ή προαγωγή τών πνευματικῶν δεσμῶν, ό έθελοντισμός, ή τράπεζα αίματος, ή κατήχηση από νηπιακή ηλικία κλπ. είναι οί ιστοί του ζωντανού αυτού εκκλησιαστικού κυττάρου. Στίς Ένορίες τών μεγάλων πόλεων καλλιεργούνται οί Έκκλησιαστικές Τέχνες, καί γίνονται τόσα άλλα πράγματα.

Τέλος, επιβάλλεται νά αξιοποιήσουμε όλα τά μέσα πού διαθέτομε για τήν ποιμαντική μας διακονία

## 10. Τά μέσα πού διαθέτομε

• Η βάση είναι πνευματική, καί τά μέτρα πρωτίστως είναι πνευματικά. Κοντά σέ όσα ανέφερθησαν, θά ήδυνάμεθα νά προσθέσωμε ότι ή παρούσα δύσκολη κατάσταση τήν όποία ζοῦμε, απαιτεῖ θερμή προσευχή πρός τόν Θεό. Ἦδη βιώνομε τήν αδυναμία καί τήν ασθένειά μας. Πόσο επίκαιρα είναι τά λόγια του Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, «Πόλεμός ἐστιν ἐν τῇ ἀγορᾷ, μάχη ἐστί τά πράγματα τά καθημερινά, κλυδώνιον ἐστί καί χειμῶν. Δεῖ τοίνυν ὄπλων ἡμῖν· μέγα δέ ὄπλον ἡ εὐχή... πολλοί γάρ καθ' ἐκάστην ἡμέραν οί σκόπελοι καί πολλάκις προσέρραξε τό σκάφος καί κατεποντίσθη. Διά τοῦτο εὐχῆς δεῖ μάλιστα ἐωθινήσ καί νυκτερινῆς» (Εἰς Ἐβρ., Ὅμιλ ΙΔ', 4, ΕΠΕ 24, 558 - ΜΓ 63, 116).

Πολύ στηρίζει τούς ανθρώπους τό ότι γνωρίζουν ότι προσευχόμεθα μαζί τους για τήν υπέρβαση τών δυσκολιῶν. (Η

ἐμπειρία μας ἀπό τήν τέλεση Ἱερῶς Ἀγρυπνίας ἐπί τοῦ Τάφου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, κάθε Παρασκευή, εἶναι συγκλονιστική, καθ' ὅσον ἡ ἀνταπόκριση τοῦ κόσμου εἶναι μεγάλη).

• Ἡ νηστεία ὡς συνοδός τῆς προσευχῆς, τόν Θεόν ἵλεων ποιεῖ ὑπέρ τῶν ἀνθρώπων. «Εἶδες ... πόσον ἰσχύει εὐχή; Αἰεὶ μὲν οὖν μεγάλη τῆς εὐχῆς ἡ δύναμις· τό δέ μετὰ νηστείας εἶναι εὐχὴν, δυνατότερον ποιεῖν τήν ψυχὴν» (Ἱερός Χρυσόστομος, *Εἰς Μεγάλην Ἑβδομάδα καί εἰς τό «Αἶνει ἡ ψυχὴ μου»*, 4, ΕΠΕ 35. 542-MG55, 524-525).

Ὅτι δέν μποροῦσαν οἱ ἅγιοι ἀνθρωπίνως νά καταφέρουν τό ἀνέθεταν στό Θεό.

• Ἡ Λειτουργική καί Μυστηριακή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, μέ κέντρο τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Καί πάλι ὁ Ἱερός Χρυσόστομος θά μᾶς εἴπη γιά τήν δύναμη πού λαμβάνομε ἀπό τήν μετοχή μας στό Μυστήριον τῶν Μυστηρίων: «Ὡς λέοντες τοίνυν πῦρ πνέοντες, οὕτως ἀπό τῆς τραπέζης ἀναχωρῶμεν ἐκείνης, φοβεροὶ τῷ διαβόλῳ γενόμενοι» (*Εἰς Ἰωανν.*, Ὁμιλ. ΜΣΤ', 3-4, ΕΠΕ 13, 580-584).

• **Χρειάζονται ὅμως καί ὑλικά μέσα γιά νά ἀντιμετωπίσωμε τίς ἀνάγκες τοῦ Λαοῦ.**

Πῶς θά συνεχισθῇ ἡ φιλανθρωπική διακονία; Πῶς θά συνεχισθῇ ἡ παροχὴ τροφῆς, ὥστε νά μὴ ἐξαθλιωθοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀπό τήν πείνα καί τήν ἀνέχεια; Πῶς θά συνεχισθῇ στήν δύσκολη αὐτὴ ὥρα τῶν μνημονίων, ἡ ἐπιδότηση ἀπό τήν Ἐκκλησία τῶν τριτέκνων Χριστιανικῶν οἰκογενειῶν τῆς Θράκης; Πῶς θά συνεχισθῇ τό προνοιακὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, σέ μιὰ ἐποχὴ πού ἡ Πολιτεία καί τὰ διάφορα Ταμεῖα ἀδυνατοῦν, νά καλύψουν τίς πάγιες εἰσφορές τῶν ἀσφαλισμένων, οἱ ὁποῖοι περιθάλλονται στά Ἰδρύματα τῆς Ἐκκλησίας; Ἀκούεται ἔντονη στά ὦτα μας ἡ κραυγὴ ἀγωνίας τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν πού συντηροῦν Ἰδρύματα· (Καλαβρύτων καί Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου, Μονεμβασίας καί Σπάρτης κ. Εὐσταθίου, Ἡλείας κ. Γερμανοῦ).

Ἔχομε μιλήσει πολλάκις γιά τήν ἀξιοποίηση τῆς περουσίας μας. Ἀλλά γιά νά γίνῃ αὐτό πρέπει νά γνωρίζωμε τί

έχομε. Ανάγκη λοιπόν δραστηριοποιήσεώς μας ως προς τό θέμα αυτό. Αλλά θά γίνη αναφορά σέ ἄλλη εἰσήγηση γιά τά θέματα αὐτά.

•**Εὐαισθητοποίηση ὅλων τῶν ἀνθρώπων**, ὥστε νά κατανοήσουν ὅτι δέν μπορεῖ νά ἰσχύη εἰδικά σήμερα, ἀλλά καί πάντοτε, τό «ὅς μέν πεινᾷ, ὅς δέ μεθύει». Ἡ ἐλεγκτική γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά θίξη τίς χορδές, ἀκόμα καί τῶν ἀδιαφόρων ἢ σκληρόκαρδων ὡς πρὸς τό θέμα αὐτό.

Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, *«μή θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυρούς ἐπί τῆς γῆς, ὅπου σῆς καί βρῶσις ἀφανίζει»* (Ματθ. β', 19-21), ἔχει διαχρονική ἰσχύ, καί ἀκούεται τομώτερος ὑπέρ πᾶσαν μάχαιραν.

Σήμερα διαπιστώνομε ὅτι ἡ ἀγάπη πῆρε διαζύγιο ἀπό τήν δύναμη. «Ὅποιος ἀγαπάει δέν ἔχει τήν δύναμη νά βοηθήση, καί ὅποιος ἔχει τήν δύναμη νά βοηθήση, δέν θέλει νά τό πράξη» (Λόγος μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοδούλου).

Ἡ Χρυσοστομική γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν «κόλαση» πού περιμένει τούς πλουσίους, τούς ἔχοντας, οἱ ὅποιοι καταντοῦν πλεονέκτες, χωρίς νά μποροῦν νά ἀντιληφθοῦν τήν δεινή κατάσταση στήν ὁποία ἔχουν περιέλθει ἐμπερίσταστοι ἀδελφοί τους, πρέπει νά χρησιμοποιηθῇ καί σήμερα.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει χαρακτηριστικά: *«Μή παρίδης, μή παραδράμης τόν ἀδελφόν, μή ἀποστραφῆς ὡς ἄγος, ὡς μίασμα, ὡς ἄλλο τί τῶν φευκτῶν καί ἀπηρτημένων»* καί ἄλλοῦ: *«Ὁρεξον τροφήν, ὀρεξον ράκος, προσένεγκε φάρμακον, κατάδησον τραύματα, ἐρώτησον τί περί τῆς συμφορᾶς, περί καρτερίας φιλοσόφησον, θάρσησον, πρόσελθε...»* (Περί φιλοπτωχίας, Λόγος ΙΔ', MPG, 35, 893).

•**Οἱ κοινές πλέον τράπεζες**, μέ τήν ὑπηρεσία ἐθελοντῶν, ἢ καί τῶν ἴδιων τῶν συνδαιτημόνων, εἶναι ἀπαραίτητες. Προσθέτομε τήν λειτουργία τραπεζῶν τροφίμων, ἐνδύσεως, σχολικῶν εἰδῶν, στέγης ἀστέγων, ταμείων ἀλληλοβοηθείας, γευμάτων ἀγάπης (συσσιτίων), κλπ.

•**Ἡ περικοπή διαφορῶν, μή ἀναγκαίων δαπανῶν** γιά τούς Ναούς, θά βοηθήση στήν ἀντιμετώπιση πολλῶν δυσκολιῶν.

• Γνωρίζω ότι είμαστε έτοιμοι, τό έχομε διακηρύξει, καί ἂν χρειασθῆ θά τό ξαναπούμε, ότι είμαστε έτοιμοι, νά δώσωμε τά πάντα ὡς Ἐκκλησία γιά νά σώσωμε τόν Λαό μας, ὡς συνέβη κατά τό παρελθόν, ἐφ' ὅσον χρειασθῆ. (Μακάρι νά μή φθάσωμε σ' αὐτό τό σημεῖο πενίας τοῦ Λαοῦ). Καί μεῖς οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀκόμα καί αὐτά τά ἐγκόλπιά μας, είμαστε έτοιμοι νά τά προσφέρωμε γιά νά ψωμίσωμε τούς ἀδελφούς μας. Ἔχομε τά παραδείγματα τῶν Ἁγίων Πατέρων μας, τῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν Βασιλείου, Χρυσοστόμου, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καί τόσων ἄλλων. Ἔχομε ἐνώπιον μας τίς θυσίες Ὀσίων, πού ἐπωλήθησαν ἀκόμη καί ὡς δούλοι, γιά νά σώσουν τά πνευματικά τους παιδιά. Ἔχομε τά προηγούμενα κατά καιρούς, τῶν θυσιῶν τῆς Ἐκκλησίας γιά τόν Λαό, σέ χρόνους σκλαβιάς καί Κατοχῆς, πού μάζευαν ἀπό τούς δρόμους τούς πεινασμένους καί έτοιμοθάνατους, γιά νά τούς δώσουν ἕνα κομμάτι ψωμί ἀπό τό ἐλάχιστο πού ὑπῆρχε καί ἕνα ποτήρι νερό.

**3. Ἡ ἐνημέρωση τοῦ Λαοῦ παντί τρόπῳ.** Στήν προσπάθεια κατασυκοφάντησης, ἐμεῖς πρέπει νά ὀρθώνωμε λόγο μέ ὑπευθυνότητα, διάκριση καί σεμνότητα, γιά νά πληροφορηθῆται ὁ Λαός τήν ἀλήθεια. Εἶναι σαφῆς ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου: «Τήν διακονίαν σου πληροφορήσον»<sup>7</sup>.

**Πρός τοῦτο χρειάζεται ἀξιοποίηση ὅλων τῶν μέσων ὄχι γιά ἀπλή ἐνημέρωση, ἀλλά γιά ἐπανευαγγελισμό, πού τόσο τόν ἔχει ἀνάγκη ὁ Λαός μας.** α) Τοῦ λόγου, γραπτοῦ ἢ προφορικοῦ (κήρυγμα, συζητήσεις, ὁμιλίες), & β) Ὅλων τῶν Μ.Μ.Ε., μέ κάθε εὐκαιρία, ἐκκλησιαστικῶν καί ἄλλων. (Σέ ἄλλη

---

<sup>7</sup> Ἔκανε πολύ καλό στόν Λαό ἡ ἀναφορά τοῦ Μακαριωτάτου στό θέμα τῶν ἀποδοχῶν του, κατά τήν διάρκεια τῆς τελευταίας συνέντευξής του. Επίσης ἡ δημοσιοποίηση ἀπό πλευρᾶς Πολιτείας (ἀρμοδίου Ὑπουργείου) τῶν στοιχείων τῆς μισθοδοσίας τῶν Ἀρχιερέων καί τῶν Ἱερέων, ὥστε νά γνωρίζη ὁ Λαός τήν ἀλήθεια.

Πρόσφατα, σέ ἴστοσελίδα διαβάσαμε ὅτι ἐρωτᾶτο τό κοινό ἂν εἶναι ὑπέρ τῆς δημοσιοποιήσεως τῶν «πόθεν ἔσχε» τῶν Ἀρχιερέων. Ἐμεῖς πρῶτοι τό θέλωμε αὐτό, γιά νά διαπιστωθῆ καί νά λάμψη καί πάλι ἡ ἀλήθεια. Ἄλλοι πρέπει νά φοβοῦνται γιά τό «πόθεν ἔσχε».

εισήγηση σχετικά μέ τό θέμα αυτό θά άκουσθοῦν πιστεύω πολλά, προκειμένου νά ληφθοῦν άποφάσεις).

## Γ'

- *Άδελφοί καί πατέρες,*

Στήν τόσο σκληρή αυτή έποχή, στήν τόσο μεγάλη κρίση πού βιώνει ό Λαός, ή Έκκλησία πρέπει νά άρθρώση λόγο. Ό ρόλος του θεατή δέν τής ταιριάζει, αλλά καί τήν εκθέτει.

Τό μήνυμα τής Έκκλησίας είναι σωτήριο, σαφέστατο, παρήγορο, λυτρωτικό.

Ό Ιησοῦς Χριστός, ό Μονογενής Υιός καί Λόγος του Θεού καί Πατρός, έννηθρώπησε, ίνα τόν άνθρωπον θεόν άπεργάσηται.

Ταπεινώθηκε, για νά ύψωθοῦμε.

Γεννήθηκε έν χρόνω, για νά κάνωμε έμεις υπέρβαση του χρόνου.

Άπέθανε, για νά νικήση τόν θάνατο.

Ό Θεός δέν είναι μιά άφηρημένη ιδέα, δέν είναι μιά ανάμνηση του παρελθόντος, οὔτε μιά ρομαντική συναισθηματική ιστορία, αλλά πρόσωπο πού καλεϊ τόν άνθρωπο νά τόν άνυψώση ως πρόσωπο, νά τόν σώση, νά τόν λυτρώση, νά τόν άφθαρτοποιήση καί άπαθανατίση.

Ό Θεός είναι ζωντανός, είναι άγάπη, καί ό κόσμος πρέπει νά βοηθηθῆ από μᾶς νά κατανοήση, ότι ό ζῶν καί προσωπικός Θεός προσφέρει έλπίδα στήν άπελπισία, υπέρβαση τής μοναξιᾶς μέσα από τήν θεανθρώπινη καί συνανθρώπινη κοινωνία, ζωή πού έλευθερώνει από τήν νέκρωση καί τόν θάνατο.

Ή ζωή μέσα στήν Έκκλησία είναι μιά γιορτή, ένα πανηγύρι, συμμετοχή στήν ζωή του Χριστού καί του άλλου. Ή ζωή μέσα στήν Έκκλησία είναι παράδεισος, γιατί ή Έκκλησία είναι ή Έδέμ, όπου ό Θεός συνομιλεϊ μέ τόν άνθρωπο, καί ό άνθρωπος κοινωνεϊ μέ τόν Θεό.

Πολλάκις ἡ Ἐκκλησία ἔσωσε τό Γένος. Τώρα καί πάλι, περισσότερο παρά ποτέ, αὐτός ὁ τόπος ἔχει τήν ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας. Τώρα πού ὁ Λαός πονάει καί ὑποφέρει, ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νά συσπειρώσῃ τά τέκνα τῆς, καί νά τά ἀγκαλιάσῃ προσφέρουσα ἐλπίδα ζωῆς καί ἀνάστασης.

Θά κατορθώσῃ ἄρα γε ἡ Ἐκκλησία νά ἐξαγάγῃ τόν Λαό «εἰς ἀναψυχήν»; Γιά τούς πολλούς τοῦτο φαίνεται, ἀλλά καί εἶναι, ἐξαιρετικά δύσκολο. Ὅμως ἡ Ἐκκλησία δέν ἔχει εὐκόλη ἀποστολή, ἀλλά τήν πλέον δύσκολη. Ἄν ὁ κόσμος μπορούσε ἀπό ἴδιος του νά μεταμορφωθῇ καί νά σωθῇ, δέν θά χρειαζόταν ἡ Ἐκκλησία, οὔτε θά προσέτρεχε σ' αὐτήν γιά νά ἀντλήσῃ δύναμη, ὑπομονή καί ἐλπίδα, βοήθεια καί ἔμπνευση.

Ὅλα αὐτά μόνο ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νά τά ἐξασφαλίσῃ, μέ τήν χάρη τήν ζωοποιό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τήν σωτήρια βιωματική ἐμπειρία τῶν Ἁγίων τῆς, ἡ ὁποία περνάει μέσα ἀπό τά Ἅγια Μυστήρια.

Ἡ Ἐκκλησία διά τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων μεταμορφώνει, μέσα ἀπό τήν διαδικασία τῆς κάθαρσης, τῆς Θείας ἐλλάμψεως καί τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

#### **Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι:**

**α) Προφητικός.** Ἐκφράζει τήν ἀλήθεια περί τοῦ ἑνός καί μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, περί τῆς Ἁγίας τοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκφράζει τήν πίστη, τό ἦθος καί τήν Ὁρθόδοξη Παράδοση. ἔχει Χριστοκεντρικό καί σωτηριολογικό περιεχόμενο. Ἡ ἀλήθεια γιά ἐμᾶς δέν εἶναι ἰδεολογικό ἐφεύρημα, ἀλλά εἶναι πρόσωπο, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

**β) Παρακλητικός.** Ἡ Ἐκκλησία δέν ἔχει διακοσμητικό ρόλο σέ αὐτόν τόν τόπο. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μιά θερμή μητρική ἀγκαλιά, πού στηρίζει, παρηγορεῖ καί βοηθάει τόν ἄνθρωπο θυσιαστικά νά ξεπεράσῃ τά ὑπαρξιακά του ἀδιέξοδα, τήν ἀπελπισία, τήν ἀπόγνωση, πού γεννάει ἡ ἁμαρτία καί ἡ σαρκολατρεία στήν ὁποία ὁδηγεῖ τό ὅλο σύστημα. Χρειάζεται λόγος εἰλικρινῆς καί μεστός ἐλέους καί ἀγάπης. Στό τέλος θά κερδίσῃ ἡ ἀλήθεια καί θά λάμψῃ τό φῶς. Θά φωτίσῃ τό πνεῦμα τῆς σεμνότητος, τῆς ἀγάπης, τῆς διακρίσεως.

γ) **Έλεγκτικός.** Η Έκκλησία τοποθετείται με ευθύτητα και σαφήνεια, χωρίς φόβο και πάθος και χρησιμοποιεί τό νυστέρι τῆς ἀποφασιστικῆς θεραπείας, καί ὄχι ἀπλᾶ ἐπιθήματα καί μεσοβέζικες θεραπευτικές μεθόδους. Ένας λόγος χωρίς ἀκρίβεια, χωρίς σαφήνεια, ἕνας λόγος κουλτουριάρικος γιά νά γίνεται δῆθεν ἀρεστός, ἢ ἕνας λόγος κολακευτικός, δέν ἀναπαύει τίς ψυχές, ἢ τίς ἀναπαύει πρόσκαιρα καί ὕστερα τίς ἀπογοητεύει.

Έχομε κάνει, καί πρέπει νά κάνωμε καί στήν συνέχεια, καί τήν δική μας αὐτοκριτική καί τόν δικό μας αὐτοέλεγχο. Τό κάνομε πάντοτε μέ εἰλικρίνεια, χωρίς νά μᾶς διαφεύγει τό γεγονός ὅτι εἴμαστε ἄνθρωποι, καί ὅτι ὁ Ἱερός Κλῆρος προέρχεται ἀπό τά παιδιά μιᾶς συγκεκριμένης ἐποχῆς καί κοινωνίας, μέ ὅλα τά θετικά καί ἀρνητικά στοιχεῖα πού τήν χαρακτηρίζουν. Ἀγωνιζόμεθα ὅμως νά κάνωμε τήν ὑπέρβαση, ὥστε καί ἐμεῖς οἱ ποιμένες νά ὀδηγηθοῦμε μέσα ἀπό πνευματικούς ἀγῶνες στήν θέωση, ἀλλά καί τό ποίμνιο μας ἐκεῖ νά ὀδηγήσωμε.

Ἀπό τήν ἄλλη χρειάζεται καί ἡ κριτική μας στάση καί αὐστηρά τοποθέτησή μας ἔναντι ὅλων τῶν συστημάτων, τά ὁποῖα ἀπεργάζονται τά δεινά καί τήν ἀδικία ἔναντι τῶν ἀνθρώπων, ἀντιμετωπίζοντάς τους ὡς ἀριθμούς καί ὑπάρξεις χωρίς πνευματική ὄντοτητα καί ταυτότητα.

Ἀλλά καί πρὸς τόν Λαό νά ἐπαναλάβωμε τήν ἀνάγκη νά ἐπιστρέψῃ στήν εὐσέβεια, γιά τήν σωτηρία του. Ἡ μετάνοια πρέπει νά γίνῃ τρόπος ζωῆς.

Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς στό ἔργο του «Παιδαγωγός», λέγει ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες καί σήμερα ἔχουν τήν ἐφαρμογή τους. Θλίβεται γιὰ τὴν ἡ χαρακτηριστικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἠθους ἀρετὴ τῆς λιτότητος καταργήθηκε ἀπὸ ξένες καί καταναλωτικὲς ἐπιδρομές. Ἀναφέρει μεταξύ τῶν ἄλλων: **«Ἀνέτρεψε τὴν Ἑλλάδα ἢ βάρβαρος φιλοκοσμία... σωφροσύνην διέφθειρε λακωνικὴν ἐσθῆς καὶ χλιδὴ καὶ κάλλος ὠραιον...»**. (Παιδαγωγός, 3, 45).

Δέν φτάνει μόνο ἡ ἐπισήμανση τῶν λαθῶν τῶν κατὰ καιροῦς ἡγεσιῶν, ἢ ἡ δική μας αὐτοκριτική, πού εἶναι



ἀπαραίτητη. Κάθε φορά πού ύφιστάμεθα μιά δοκιμασία, πρέπει νά ἔχουμε τήν αἴσθησι ὅτι αὐτό τό ἐπιτρέπει ὁ Θεός. Γνωρίζομε ὅλοι ἴσως τούς φταίχτες, ὅσους δηλαδή, μέ τήν ἄστατη, τήν ἀλόγιστη καί προκλητική συμπεριφορά τους ὠδήγησαν τά πράγματα ὡς ἐδῶ. Ὅμως αὐτό δέν φτάνει. Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σαφής. «*Μετανοεῖτε...*»(Μαρκ. 1, 15). **Ἀλλάξτε μυαλό, συμπεριφορά, τρόπο ζωῆς.**

Φθάσαμε ἐδῶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπληστίας καί πλεονεξίας πού εἶναι καταστροφικές γιά τίς κοινωνίες. Ἀνεχθήκαμε ὡς Λαός τήν διαφθορά, γιατί μᾶς συνέφερε καί μᾶς βόλευε. Ζήσαμε ἕνα ψέμα. Ὁ ἐγωκεντρισμός καί ἡ φιλαυτία, καταστάσεις πού μᾶς στέρησαν τήν κοινωνία τῶν προσώπων, μᾶς σακάτεψαν σέ ἐπίπεδο ἀτομικό, οἰκογενειακό καί κοινωνικό.

Ὁ καθαρὸς τῆς Ἐκκλησίας λόγος εἶναι ἄξιος ἐμπιστοσύνης ὄχι γιατί προέρχεται ἀπό ἀνθρώπους, ἀλλά γιατί εἶναι λόγος πού βγαίνει ἀπό καρδιές πού ἔχουν ἐναποθέσει τίς ἐλπίδες στόν ζῶντα Θεό, πού ζητοῦν τόν φωτισμό καί τήν χάρη, πού λειτουργοῦν μπροστά στό Ἅγιο Θυσιαστήριο. Εἶναι λόγος Θεοῦ, ὁ ὁποῖος γιατρεύει, παρηγορεῖ, συγχωρεῖ, δίδει ἐλπίδα. Αὐτός ὁ λόγος ἀποτελεῖ τόν ἀληθινὸ ὁδοδείκτη, γιά νά μπορέσωμε, ὡς ὁ Μωϋσῆς, νά βγάλωμε τόν Λαό ἀπό τήν ἔρημο καί νά τόν εἰσαγάγουμε στήν γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Πιστεύω ὅτι σήμερα ὁ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὸς Λαός, μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τήν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας, περιμένει ἀπὸ μᾶς, λόγο ἀποκαλυπτικό, παραμυθιακό ἀλλὰ καί καταγγελτικό γιά τά πραγματικά αἷτια τῆς κρίσεως. Περιμένει συγκεκριμένη στρατηγικὴ ἀντιμετώπισης τῆς καταστάσεως καί στόν πνευματικὸ καί στόν γενικώτερο τομέα. Πιστεύω ὅτι θά δώσωμε στό ποίμνιό μας αὐτὴ τήν ἀναψυχή. Τό ἀξίζει καί τοῦ τό χρωστᾶμε.

Θά τελειώσω μέ τούς στίχους ἑνὸς τραγουδιοῦ, τό ὁποῖο μεταξὺ τῶν ἄλλων λέγει:

**Βλέπω πλῆθος κόσμου νά κυλᾷ  
μά ψυχὴ δέν μοῦ χαμογελᾷ**

....

Βρίσκω τάφους κι ένα κόσμο  
πού δέν πονᾶ

.....

Ποιός προφήτης τώρα θά ἀκουστῆ  
σά φωνή σέ στέρνα κλειστή;  
Σ' ἕναν κόσμο ἄδειο καί ὀρφανό  
ποιά κραυγή ἀπό τόν οὐρανό;

(Στιχ. Μάνος Ἐλευθερίου  
Μουσική: Μάνος Χατζηδάκης)

Σ' αὐτή τήν ἀναζήτηση, σ' αὐτό τό ψάξιμο γιά ἀγάπη, γιά φωνή μέσα ἀπό μιά καρδιά πού φλέγεται γιά τόν ἄλλο, ὁ ὁποῖος ἄλλος εἶναι ὁ παράδεισος μας, ἀπαντᾶ ἡ Ἐκκλησία γιατί ἔχει πάντα στά ὦτα της τήν ἐπιταγή τοῦ Θεοῦ.

*«Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τόν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός. Τερεῖς λαλήσατε εἰς τήν καρδίαν Τερουσαλήμ, παρακαλέσατε αὐτήν, ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπείνωσις αὐτῆς, λέλυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία, ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρός Κυρίου, διπλᾶ τά ἁμαρτήματα αὐτῆς» (Ἠσαΐου 40, 1).*

